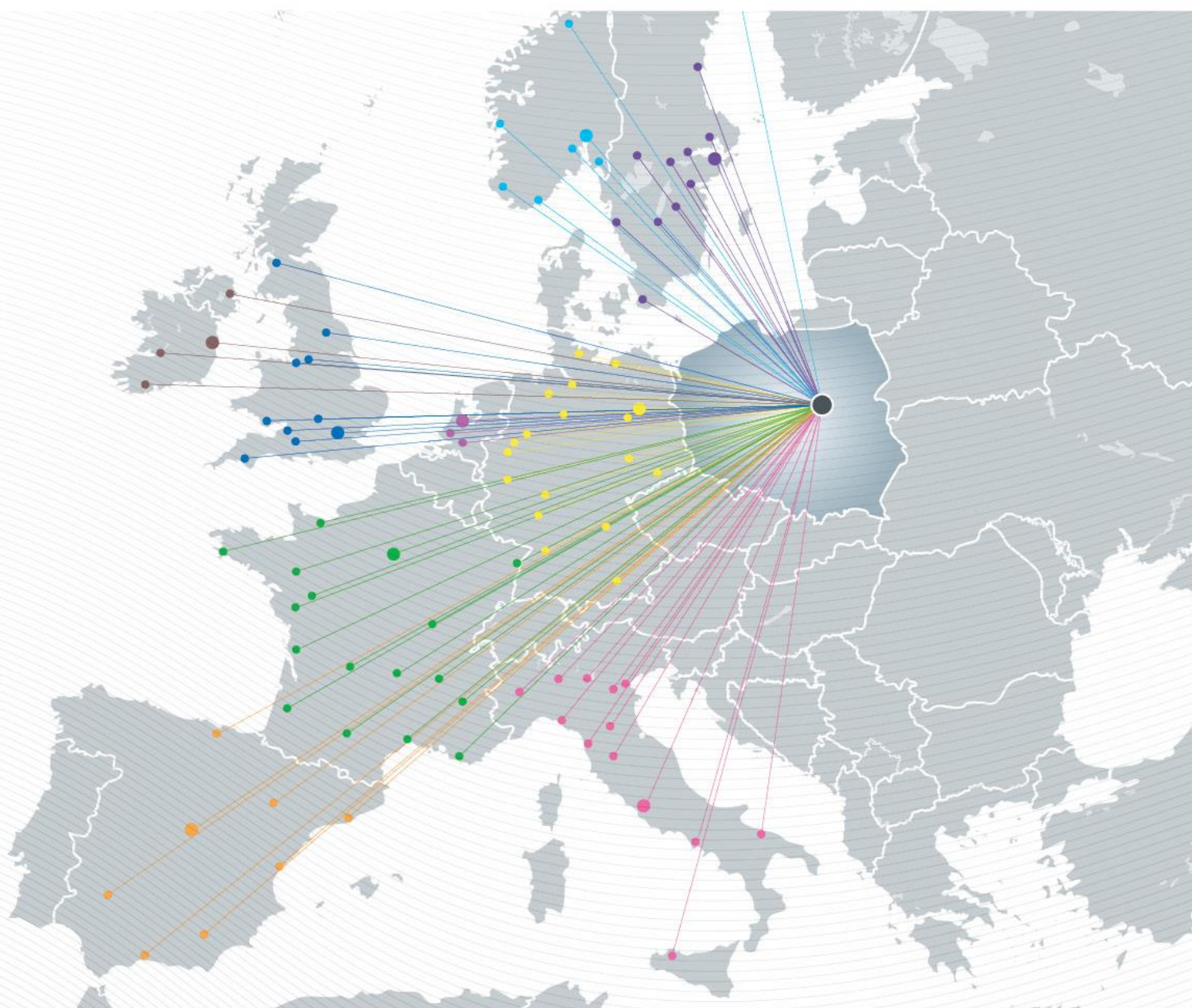

Polskie Organizacje Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie **w Europie** - raport z badania techniką sondażu internetowego

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIwersytet
Warszawski

Polskie Organizacje
Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie **w Europie** - raport z badania techniką sondażu internetowego

Piotr Cichocki

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIwersytet
Warszawski

Warszawa 2020

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

Ośrodek Badań nad Migracjami UW
ul. L. Pasteura 7, 02-093 Warszawa
tel. +48 2255 46 770
kom. +48 600 42 90 43
e-mail: migration.cmr@uw.edu.pl
www.migracje.uw.edu.pl

Autor raportu: dr Piotr Cichocki
Email: cichocki@me.com

Kierownik projektu: dr hab. Michał Nowosielski
Koordynator badań: dr Witold Nowak

Copyright by Ośrodek Badań nad Migracjami UW 2020
ISBN 978-83-66348-51-6

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Projekt badawczy „Polskie Organizacje Imigranckie w Europie”
realizowany w latach 2015-2020 jest finansowany przez
Narodowe Centrum Nauki z siedzibą w Krakowie w ramach
programu SONATA BIS (nr 2014/14/E/HS6/00731)

Spis treści

O projekcie	5
I. Wprowadzenie	7
II. Charakterystyka demograficzna badanych migrantów z Polski	8
II.1. Zróżnicowanie międzykrajowe	8
II.2. Charakterystyki społeczno-demograficzne	12
III. Poczucie związku z Polską i z krajem pobytu	17
III.1. Zamiar powrotu do Polski	18
III.2. Deklaratywne poczucie związku	19
IV. Sytuacja Polaków w kraju pobytu	20
IV.1. Nastawienie do Polaków w kraju pobytu	21
IV.2. Aktywność kulturalna i obywatelska	24
IV.3. Kapitał społeczny migrantów z Polski	26
V. Skłonność do aktywnego zaangażowania społecznego	29
V.1. Zaangażowanie instytucjonalne	29
V.4. Gotowość do zaangażowania w działalność polskich organizacji imigranckich	40
V.5. Zainteresowanie nauczaniem języka polskiego	42
VI. Typowe formy zaangażowania a uwarunkowania indywidualne	44
VI.1. Uwarunkowania skłonności do kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi w kraju pobytu	44
VI.2. Gotowość do zaangażowania w działalność polskich organizacji	46
VI.3. Charakterystyki osób o wyższej skłonności do podejmowania aktywności	48
Literatura	50
Spis Tabel	50
Spis wykresów	50

O projekcie

Prezentowany raport został przygotowany w ramach projektu „Polskie organizacje imigranckie w Europie” realizowanego w latach 2015-2020. Celem projektu było dokonanie diagnozy i wyjaśnienia uwarunkowań stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.

Przez organizacje imigranckie rozumie się tu stowarzyszenia stworzone przez i dla imigrantów dla realizacji celów związanych z dostarczaniem usług – społecznych, ekonomicznych i kulturowych – lub prowadzących działalność rzeczniczą na rzecz społeczności (Rodriguez-Fraticelli i in. 1991). Poprzez stan organizacji rozumie się tu aktualne położenie organizacji w zakresie struktury formalno-prawnej, miejsca i zasięgu działania, profilu działalności, form współpracy, zasobów ludzkich, zasobów materialnych, źródeł finansowania, które podlegają zmianom pod wpływem czynników egzo- i endogennych.

Projekt zakładał badanie dwójakiego rodzaju:

- Badanie diagnostyczne, mające na celu diagnozę stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.
- Badanie wyjaśniające, mające na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki kształtują stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich?

Dzięki porównaniu stanu organizacji w wybranych krajach oraz pogłębionym badaniom nad specyfiką jego uwarunkowań możliwe było zweryfikowanie następujących hipotez:

H1: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej.

H2: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju wysyłającego.

H3: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju przyjmującego.

H4: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od bilateralnych relacji między krajem wysyłającym a przyjmującym.

Do realizacji badań porównawczych w projekcie wybrano następujące kraje: Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Irlandię, Norwegię, Szwecję, Holandię, Włochy i Hiszpanię.

Badania terenowe przeprowadzone zostały następującymi technikami badawczymi:

- a. Badanie techniką sondażu internetowego (CAWI) – ilościowe badanie zaangażowania społecznego, stosunku do polskich organizacji imigranckich oraz charakterystyki społeczno-demograficznej Polaków mieszkających w wybranych krajach europejskich.
- b. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityki polonijnej na temat oceny założeń i realizacji polityki polonijnej, oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.

- c. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityk migracyjnych i integracyjnych w wybranych krajach europejskich na temat oceny założeń i realizacji polityk migracyjnych i integracyjnych oraz ich wpływu na stan polskich organizacji imigranckich.
- d. Wywiady pogłębione z ekspertami w zakresie polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich na temat oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- e. Studia przypadków polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich, mające na celu szczegółowe zbadanie działalności wybranych organizacji ze szczególnym uwzględnieniem ich kondycji oraz czynników na tę kondycję wpływających (wywiady pogłębione z liderami wybranych organizacji, przedstawicielami otoczenia, dokumentacja działalności instytucji w postaci np. fotografii, wycinków prasowych, programów, publikacji etc.).
- f. Badanie techniką sondażu instytucjonalnego polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich mające na celu zdiagnozowanie stanu tych instytucji. Sondaż zostanie przeprowadzony w formie ankiety internetowej oraz rozsyłanej ankiety pocztowej dla zwiększenia odsetka zwrotu.

I. Wprowadzenie

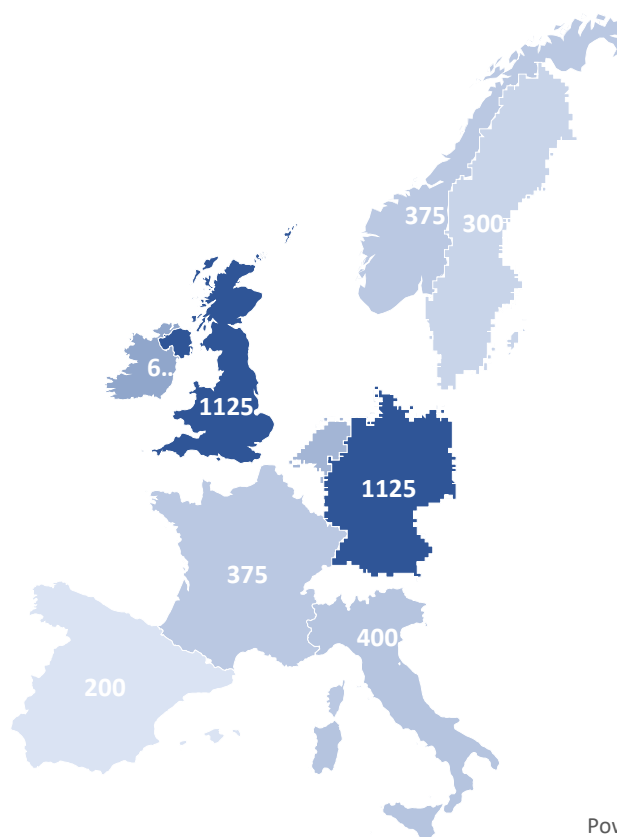
Wyniki przedstawione w ramach niniejszego raportu opierają się na danych zebranych metodą ankiety internetowej (CAWI), które przeprowadzono na próbie osób należących do polskich społeczności imigranckich w 9 celowo dobranych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Pierwotny dobór próby opierał się o materiały promocyjne zachęcające do udziału w badaniu, które za pomocą mediów społecznościowych – przede wszystkim Facebooka – kierowane były do osób identyfikowanych jako przynależące do populacji docelowej. W związku z ograniczeniami efektywnego poziomu konwersji dotarcia na realizację ankiety zastosowano również wtórne metody rekrutacyjne, wykorzystujące takie dodatkowe ścieżki dotarcia jak fora internetowe wykorzystywane przez przedstawicieli społeczności polskiej.

Ankieta obejmowała kilkadziesiąt pytań uporządkowanych w główne bloki tematyczne, zawierała przede wszystkim pytania o charakterze zamkniętym. Analiza wyników w kolejnych sekcjach niniejszego raportu odbywa się w porządku w znacznej mierze odpowiadającym

strukturze narzędzia badawczego. Analiza wyników odbywa się na dwóch głównych torach:

- 1) w odniesieniu do całej zbiorowości imigranckiej, obejmującej odpowiedzi ze wszystkich krajów przy uwzględnieniu odpowiednich wag populacyjnych oraz
- 2) w perspektywie międzykrajowej, tam, gdzie kontrastowanie postaw charakterystycznych dla poszczególnych krajów posiada merytoryczny sens.

Wykres 1. Zakres przestrzenny badania

Powered by Bing
© GeoNames, HERE, MSFT

Populacje polskich migrantów w krajach docelowych objętych badaniem są trudno dostępne przy użyciu standardowych metod selekcji i rekrutacji respondentów, które stosuje się w badaniach sondażowych. Przede wszystkim nie istnieje żaden rejestr imienny, z którego można by przeprowadzić losowanie, a populacje te nie występują też w zwartych skupiskach przestrzennych, w odniesieniu do których stosuje się procedury terenowe takie jak np. *radnom route*. Co za tym idzie konieczne było zastosowanie rekrutacji poprzez 1) powiązane z geolokalizacją adresu IP reklamy zachęcające do wypełnienia ankiety internetowej (CAWI) powiązane z wybranymi artykułami (*Small Sticky Ads*, 2) zaproszenia do wypełnienia ankiety kierowane do profili identyfikowanych jako potencjalnie należące do polskich emigrantów, 3) zaproszenia do wypełnienia ankiety kierowane do portali imigranckich zidentyfikowanych przez badaczy. Jakkolwiek ten sposób doboru próby pozostaje obciążony przez samoselekcję respondentów, to ma on jednak charakter losowy oraz zapewnia dotarcie do szeroko rozumianej populacji docelowej.

Ogółem zrealizowano 5000 ankiet, z czego metodą: (1) zrealizowano 155 zakwalifikowanych ankiet przy ogólnej liczbie kontaktów z ankietą w wysokości 3846 przy 500 tysięcy odsłon banera, (2) zrealizowano odpowiednio 1210 z 4550 kontaktów uzyskanych ze 100 tysięcy odsłon, a (3) dało 3656 z 8033 ze 174 tysięcy odsłon. Ogółem zrealizowano zatem założoną próbę 5000 tysięcy efektywnych ankiet z ogólnej liczby 16429 jednostek, które nawiązały kontakt z formularzem. Osoby niezakwalifikowane do próby przeważnie nie wypełniały formularza poprawnie do końca lub w toku weryfikacji formalnej okazywało się, że nie spełniają one kryteriów kwalifikacyjnych. Badania terenowe przeprowadzono wiosną i latem 2018 roku, za realizację terenową odpowiadała firma MRW – Market Research World; ze strony zespołu badawczego nadzór nad przebiegiem procesu sprawował dr Witold Nowak.

II. Charakterystyka demograficzna badanych migrantów z Polski

W toku badania ankietowego zbierano szereg informacji charakteryzujących respondentów. W dalszych częściach raportu społeczno-demograficzne charakterystyki zostały wykorzystane jako zmienne niezależne, tytułem wprowadzenia zostaną one natomiast przedstawione w trybie opisowym. W pierwszej kolejności opisane zostaną profile różnic międzykrajowych, a następnie przedstawione zostaną główne charakterystyki społeczno-demograficzne badanych.

II.1. Zróznicowanie międzykrajowe

Badanie zrealizowano w dziewięciu krajach Unii Europejskiej, które dobrano celowo w oparciu o dostępne dane dotyczące głównych kierunków polskiej emigracji. Całkowita próba badawcza (N=5000) została podzielona kwotowo pomiędzy poszczególne kraje, uwzględniając dane Głównego Urzędu Statystycznego (2016 r.) oraz minimalne wielkości próby konieczne dla uzyskania reprezentatywności na poziomie poszczególnych krajów. Odnosząc liczebności z próby badawczej do parametrów populacyjnych wyliczono wagi populacyjne, które stosowane są w niniejszym raporcie wtedy, gdy analiza dotyczy polskich migrantów ogółem lub określonych ponadkrajowych agregatów. Zestawienie powyższych charakterystyk prezentuje Tabela 1.

Tabela 1. Charakterystyka próby badawczej w przekroju międzykrajowym

Kraj	GUS - 2016		Próba		Waga populacyjna
	Częstość	Procent	Częstość	Procent	
Francja	64	3%	375	8%	0,43
Hiszpania	29	1%	200	4%	0,36
Holandia	116	6%	500	10%	0,58
Irlandia	112	6%	600	12%	0,47
Niemcy	687	34%	1125	23%	1,51
Norwegia	85	4%	375	8%	0,57
Szwecja	49	2%	300	6%	0,41
Wielka Brytania	788	39%	1125	23%	1,74
Włochy	93	5%	400	8%	0,58
Ogółem	2023	100%	5000	100%	

Zastosowane wagi populacyjne mają przełożenie wyłącznie na analizy dotyczące całkowitego agregatu, tj. migrantów z Polski we wszystkich krajach, nie wpływają natomiast na dystrybucję wartości zmiennych wewnątrz poszczególnych krajów. Nie zdecydowano się na stosowanie ważenia post-stratyfikacyjnego, tj. takiego, które mogłoby skorygować dystrybucję cech społeczno-demograficznych, ze względu na brak wiarygodnych informacji o parametrach tych rozkładów w poszczególnych krajach.

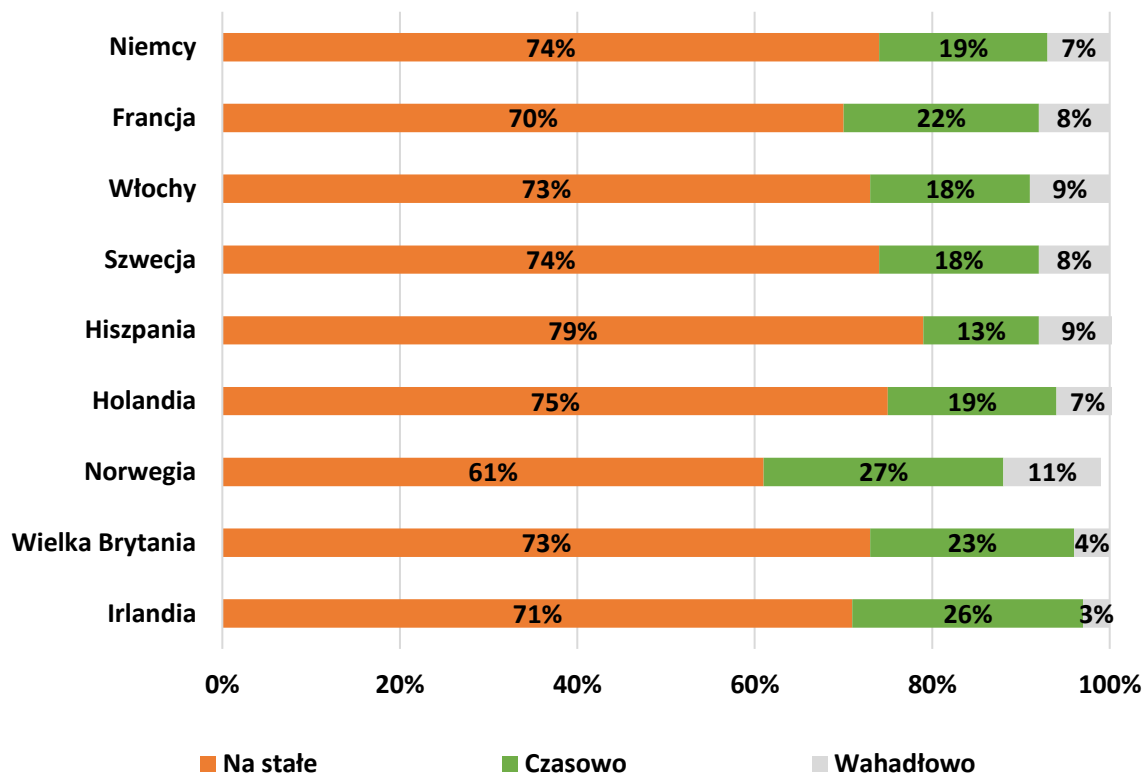
Kryterium selekcji do uczestnictwa w ankiecie uczyniono przebywanie w obecnym kraju pobytu powyżej 3 miesięcy, natomiast kwalifikującym się respondentom zadano również pytania pozwalające na charakteryzację ich statusu migracyjnego ze względu na dwie cechy: charakter pobytu oraz długość pobytu.

Kafeteria pytania P6, dotyczącego charakteru pobytu, obejmowała trzy możliwości: pobyt stały, pobyt czasowy (na ściśle określony okres czasu z zamiarem powrotu na stałe do Polski lub dalszego wyjazdu do innego kraju) lub pobyt wahadłowy (z regularnym powrotem do Polski na pewien czas i wyjazdami do kraju obecnego pobytu).

Osobom deklaruującym pobyt stały zadawano pytanie P7, w którym proszono o podanie roku wyjazdu z Polski do obecnego kraju pobytu. Natomiast respondentów deklaruujących pobyt czasowy lub wahadłowy dotyczyło pytanie P8, w którym proszono o określenie od ilu lat odbywają takie wyjazdy do obecnego kraju pobytu.

Rozkłady odpowiedzi uzyskanych na pytania P6, P7 i P8 zostały zaprezentowane na wykresach 1, 2 i 3.

Wykres 1. Charakter pobytu w kraju docelowym

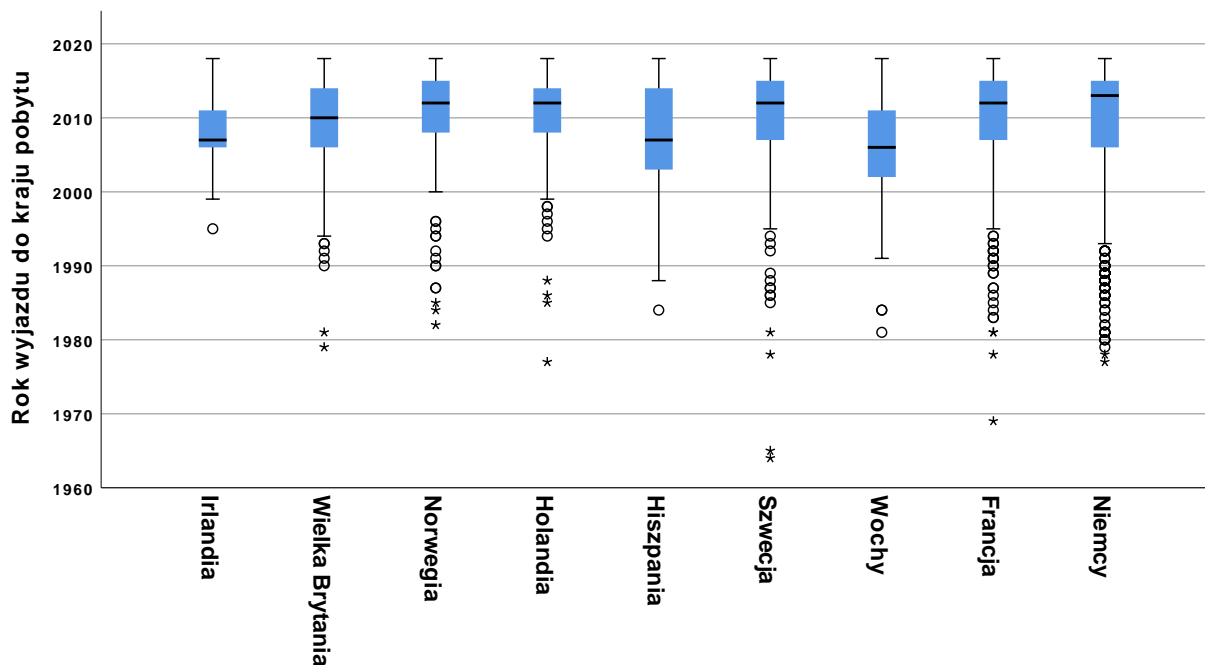

Zdecydowanie najrzadziej deklarowano wahadłowy charakter migracji w przypadku pobytu na wyspach brytyjskich, natomiast powyżej średniej plasowały się deklaracje respondentów przebywających w Norwegii. W przypadku tego kraju zdecydowanie najniższy był też odsetek osób deklarujących pobyt stały – w pozostałych krajach oscyłował on wokół $\frac{3}{4}$ respondentów. Najwyższy odsetek respondentów deklarujących pobyt stały miał miejsce w przypadku Hiszpanii – było to aż 79% wszystkich badanych.

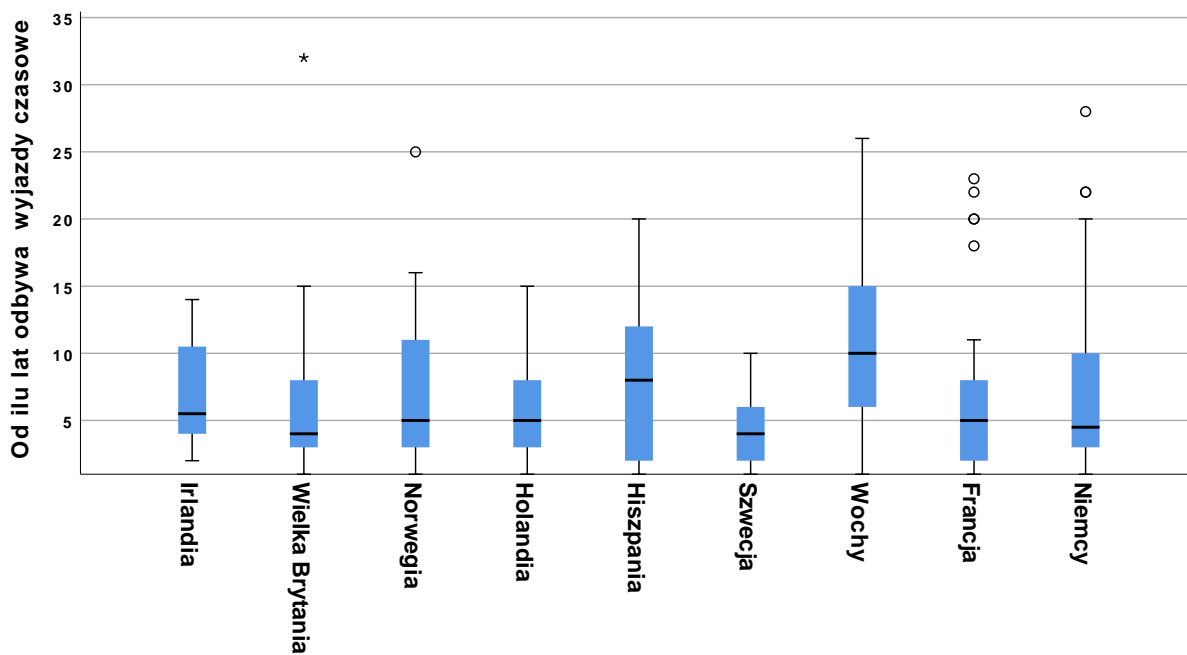
Zarówno w przypadku osób deklarujących pobyt stały w kraju docelowym, jak i w odniesieniu do respondentów przebywających tam czasowo lub znajdujących się w trakcie pobytu wahadłowego, narzędzie badawcze zmierzało do określenia długości pobytu w kraju docelowym. Rozkłady wykazują pewne różnicowania międzykrajowe, jakkolwiek we wszystkich krajach wyraźnie dominują migranci, którzy wyjechali z Polski po akcesji do Unii Europejskiej. Odnosnie obserwacji odstających, na wykresie 2 oznaczają one za pewne przeważnie tzw. „starą emigrację”, skąd wynika ich koncentracja w takich krajach jak Niemcy, Francja i Szwecja. Natomiast pojedyncze obserwacje odstające na wykresie 3 przypisać należy raczej błędom w wypełnieniu narzędzia – choć nie jest niemożliwe, że ktoś odbywa od ponad 30 lat czasowe wyjazdy do Wielkiej Brytanii, to nie jest to raczej prawdopodobne.

Wykres 2. Rok wyjazdu na pobyt stały

Wykres 3. Odbywanie wyjazdów czasowych

II.2. Charakterystyki społeczno-demograficzne

Rozkład płci w całej zrealizowanej próbie badawczej (N=5030) wykazywał nieznaczną nadreprezentację kobiet (57%), lecz rozkład płci nie był równomierny z perspektywy wewnątrz krajowej. Szczególnie duża nadreprezentacja kobiet miała miejsce w Hiszpanii (70%), a jedynym krajem o nadreprezentacji mężczyzn była Szwecja (62%). Jak wyjaśniono już wcześniej, ze względu na brak wiarygodnych statystyk populacyjnych nie zdecydowano się na ważenie post-stratyfikacyjne.

Tabela 2. Rozkład płci w próbach krajowych

	Kobieta	Mężczyzna
Irlandia	51%	49%
Wielka Brytania	58%	42%
Norwegia	50%	50%
Holandia	54%	46%
Hiszpania	70%	30%
Szwecja	38%	62%
Włochy	56%	44%
Francja	57%	43%
Niemcy	61%	39%

W tabeli 3 przedstawiono rozkład wykształcenia w próbach krajowych. Kraje wykazują pod tym względem pewne zróżnicowania, np. w próbie z Hiszpanii jest zdecydowanie więcej osób deklarujących wykształcenie wyższe niż w innych krajach, a z kolei w próbie ze Szwecji jest ponadprzeciętny udział osób o wykształceniu średnim.

Tabela 3. Rozkład wykształcenia w próbach krajowych

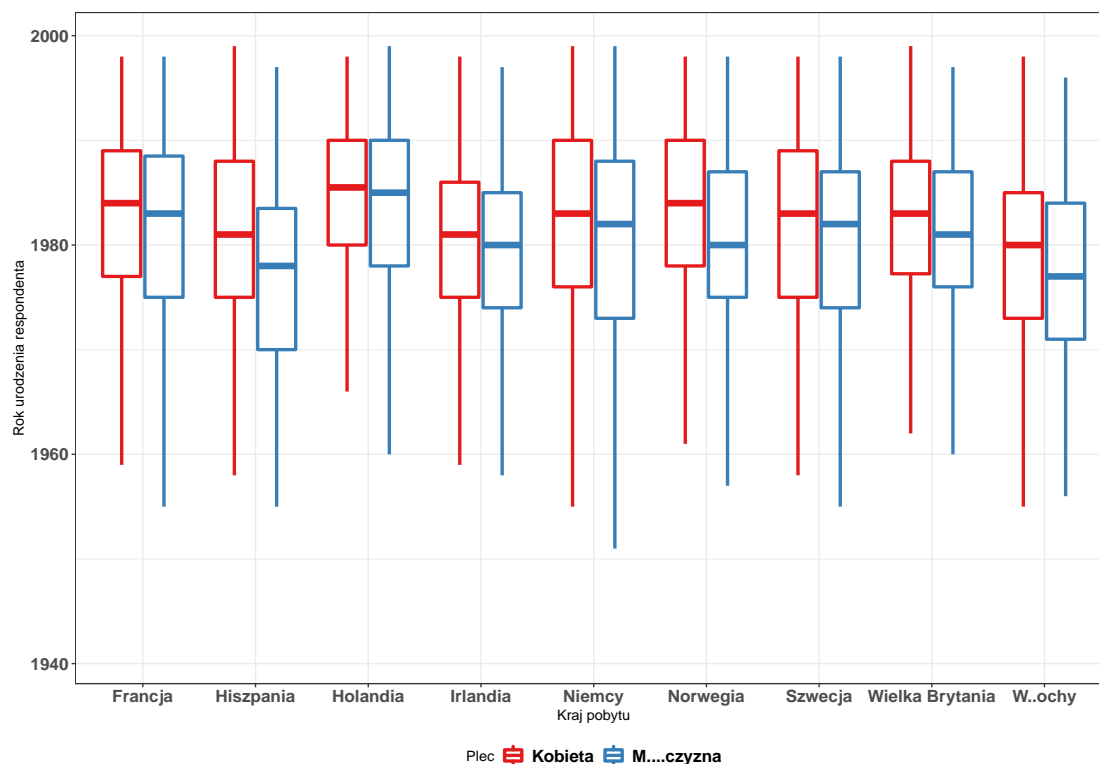
	Podstawowe	Gimnazjalne	Zasadnicze zawodowe	Zawodowe (technikum)	Średnie (liceum)	Nieukończone wyższe	Wyższe
Irlandia	6%	7%	17%	13%	39%	5%	12%
Wielka Brytania	3%	2%	15%	18%	33%	10%	20%
Norwegia	3%	2%	18%	21%	28%	6%	23%
Holandia	3%	1%	25%	26%	28%	6%	11%
Hiszpania	3%	1%	18%	16%	19%	13%	32%
Szwecja	2%	2%	20%	17%	45%	5%	9%
Włochy	3%	1%	19%	19%	34%	7%	17%
Francja	2%	1%	29%	19%	32%	6%	11%
Niemcy	3%	2%	16%	18%	30%	9%	22%

W tabeli 4 przedstawiono rozkład wieku respondentów w poszczególnych próbach krajowych, podawany w ankiecie przez respondenta rok urodzenia został przeliczony na przedziały wieku. Na wykresie 5 zaprezentowano natomiast rozkład wieku ze względu na płeć, którego znaczące zróżnicowania mogłyby sugerować niezbilansowanie próby badawczej, lecz zaobserwowane różnice nie są istotne.

Tabela 4. Rozkład wieku w próbach krajowych

	<= 1976	1977 - 1982	1983 - 1988	1989+
Irlandia	30%	30%	28%	12%
Wielka Brytania	25%	26%	29%	21%
Norwegia	28%	22%	24%	26%
Holandia	17%	19%	31%	32%
Hiszpania	34%	27%	19%	20%
Szwecja	31%	20%	27%	22%
Włochy	41%	24%	22%	13%
Francja	26%	22%	27%	26%
Niemcy	30%	19%	24%	27%

Wykres 4. Rozkład płci a wiek w próbach krajowych

W toku badania ustalano również rodzaj miejscowości pochodzenia oraz obecnej miejscowości zamieszkania w kraju pobytu, odpowiednie dane zostały przedstawione w krzyżowej tabeli 6.

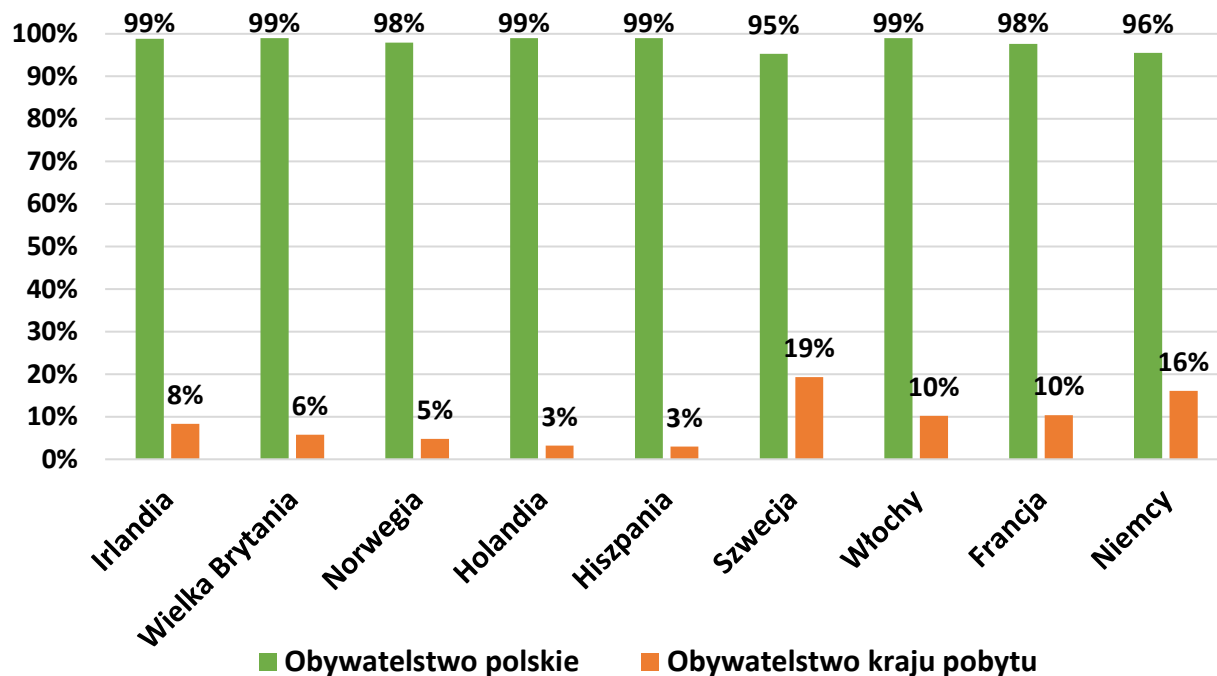
Tabela 5. Rodzaj miejscowości zamieszkania w Polsce i kraju pobytu (% ogółem)

		Miejscowość zamieszkania w kraju pobytu						
		Wieś	Miasto do 50 tys. mieszkańców	Miasto pow. 50 tys. mieszkańców i do 200 tys. mieszkańców	Miasto pow. 200 tys. mieszkańców i do 500 tys. mieszkańców	Miasto pow. 500 tys. mieszkańców i do 1 mln. mieszkańców	Miasto pow. 1 mln mieszkańców	Ogółem
Miejscowość pochodzenia	Wieś	3%	6%	4%	2%	2%	3%	20%
	Miasto do 50 tys. mieszkańców	3%	7%	5%	2%	2%	3%	22%
	Miasto pow. 50 tys. mieszkańców i do 200 tys. mieszkańców	2%	4%	5%	4%	2%	3%	20%
	Miasto pow. 200 tys. mieszkańców i do 500 tys. mieszkańców	2%	4%	3%	3%	3%	2%	17%
	Miasto pow. 500 tys. mieszkańców i do 1 mln. mieszkańców	1%	3%	2%	2%	2%	3%	13%
	Miasto pow. 1 mln mieszkańców	1%	2%	1%	1%	1%	2%	8%
	Ogółem	12%	24%	22%	15%	12%	16%	100%

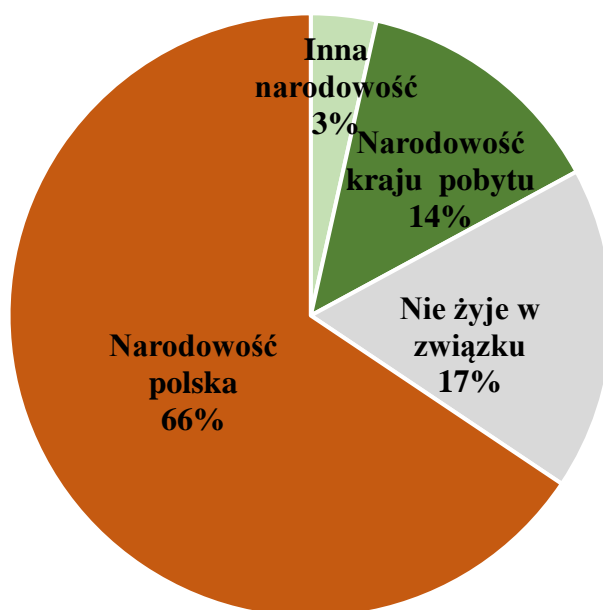
Występuje umiarkowana zależność między miejscowością pochodzenia a miejscowością zamieszkania w kraju docelowym - współczynnik kontyngencji c-Pearsona wynosi 0,23 ($p < 0,001$). Zauważyć można jednak wyraźny trend przenoszenia się raczej do większych ośrodków niż miejscowość pochodzenia

We wszystkich badanych krajach prawie wszyscy badani posiadali obywatelstwo polskiej, wyraźne różnicowania dotyczyły natomiast tego, czy respondent posiada obywatelstwo kraju pobytu: najczęściej miało to miejsce w Szwecji a najrzadziej w Hiszpanii. Zdecydowana większość osób pozostających w stałym związku deklaruje również, iż ich partner jest narodowości polskiej.

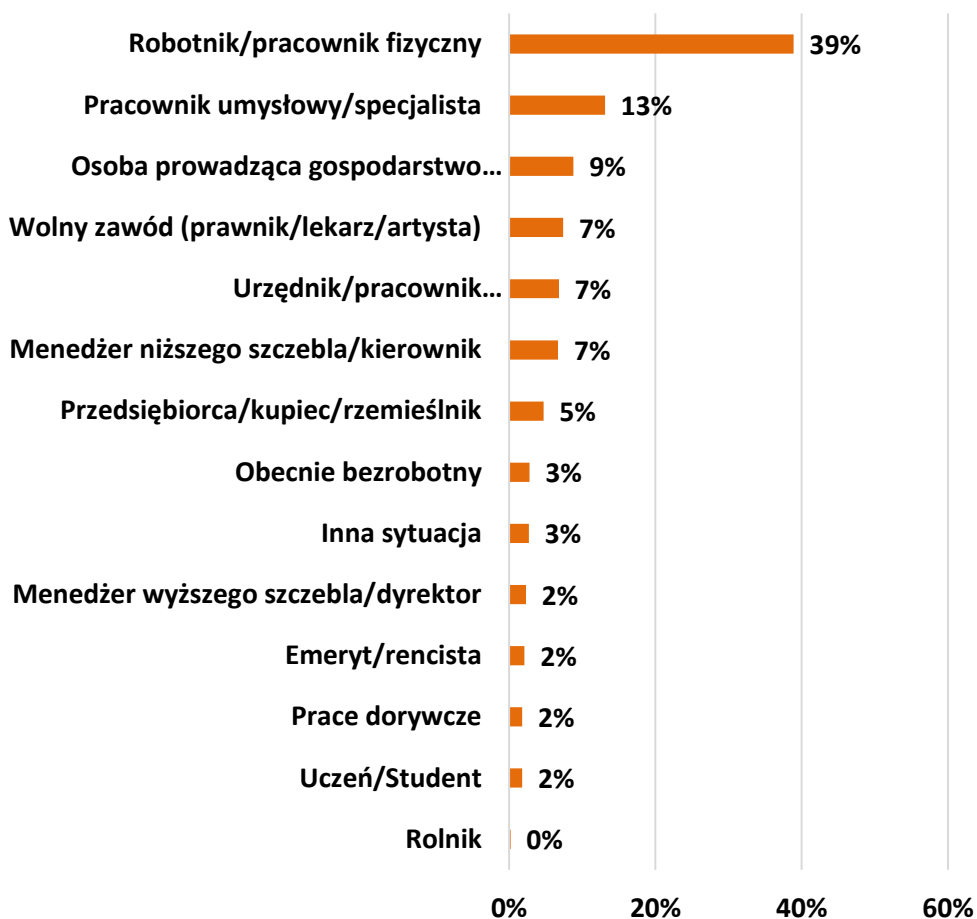
Wykres 5. Posiadanie obywatelstwa polskiego oraz kraju pobytu

Wykres 6. Narodowość partnera w związku

Wykres 7. Aktywność zawodowa respondentów

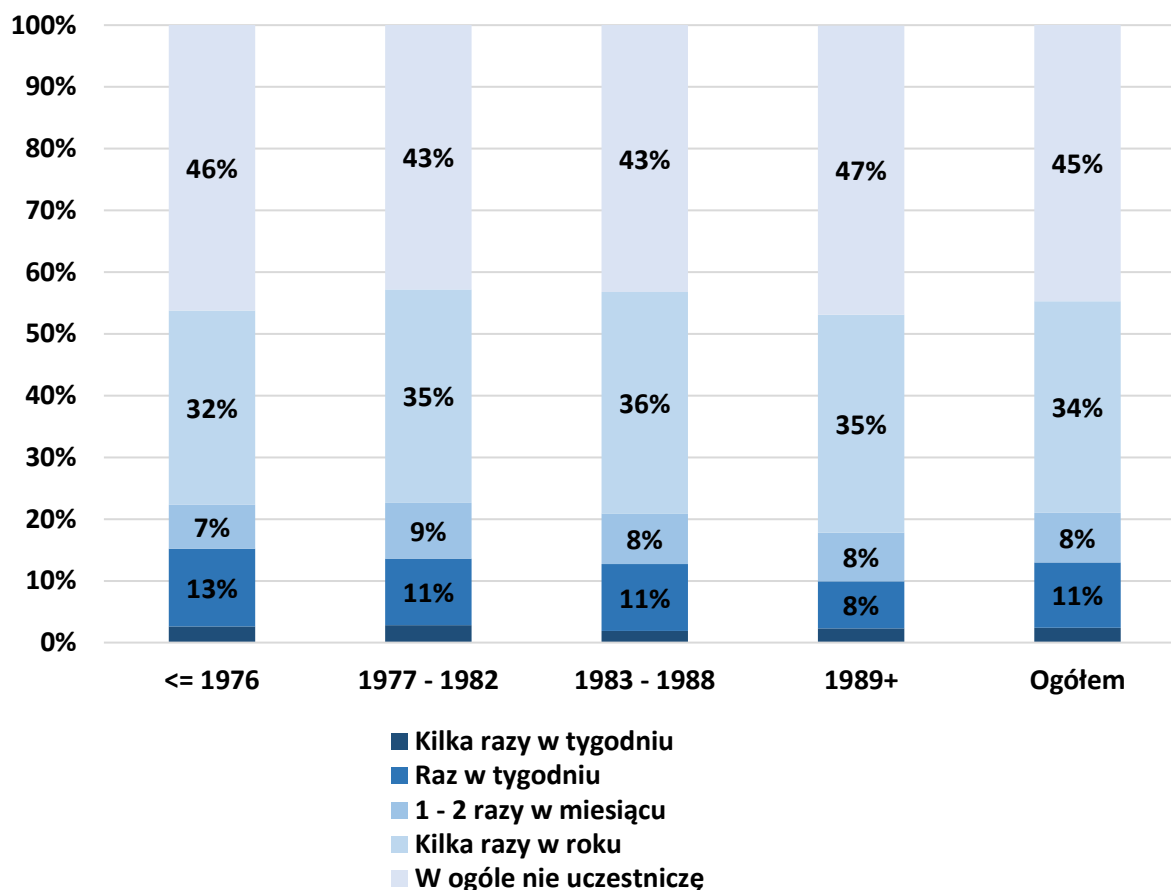

Zdecydowanie najczęstszą formą aktywności zawodowej pozostaje zatrudnienie na stanowiskach robotniczych – 39%, drugą najczęściej wymienianą kategorią jest pracownik umysłowy/specjalista – 13%. Jedyne pojedyncze deklaracje dotyczą statusu bezrobotnego, w przypadku emerytów lub rencistów – są to również przypadki nieliczne – status ten dotyczy w zasadzie wyłącznie osób z dawnych fal migracyjnych.

Respondentów pytano również o częstotliwość podejmowania praktyk religijnych, odpowiednie wyniki przedstawiono na Wykresie 9.

Należy zwrócić uwagę, że wskaźniki uczestnictwa w praktykach religijnych nie są systematycznie zróżnicowane ze względu na kategorię wiekową – podobnie zresztą brak różnicowań wystąpił ze względu na kraj pobytu. We wszystkich subkategoriach utrzymuje się prawidłowość, iż osoby regularnie uczestniczące w praktykach religijnych stanowią zdecydowaną mniejszość. Co istotne, taka częstotliwość uczestnictwa w przypadku społeczności imigrantów pozostaje zdecydowanie niższa od typowych oszacowań częstotliwości i skali uczestnictwa w praktykach religijnych w Polsce.

Wykres 8. Uczestnictwo w praktykach religijnych a wiek respondenta

III. Poczucie związku z Polską i z krajem pobytu

Respondentom zadano cztery pytania mające na celu oszacowanie poziomu poczucia związku z krajem pobytu oraz gotowości do powrotu do Polski:

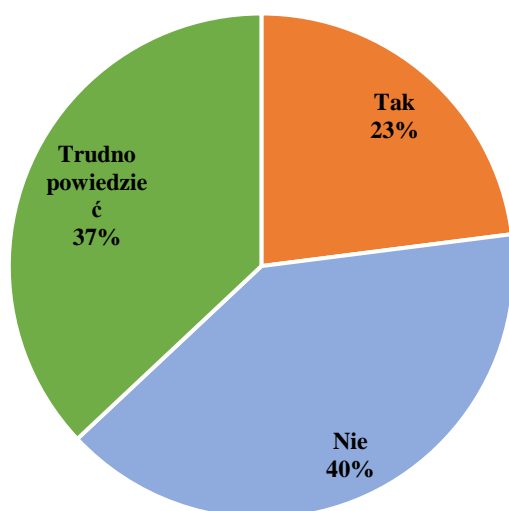
- P10. Czy planuje P. na stałe powrócić do Polski?
- P11. Czy czuje się P. emocjonalnie związany/a z Polską?
- P12: Czy czuje się P. emocjonalnie związany/a z krajem P. pobytu?
- P13: Gdzie najbardziej czuje się P. „jak w domu”, „jak u siebie”?

W pierwszej kolejności przedstawione zostaną opisowe rozkłady w odpowiedzi na powyższe pytania, a następnie przeprowadzona zostanie analiza skupień, której wyniki pozwolą na kategoryzację respondentów z punktu widzenia orientacji na powrót lub pozostanie w kraju pobytu.

III.1. zamiar powrotu do Polski

Deklaratywny zamiar powrotu do Polski, który przekłada się na konkretne plany, deklaruje jedynie 23% badanych – z drugiej strony 40% wskazuje, iż w ogóle nie posiada takich planów. Znaczna grupa respondentów pozostaje pod tym względem

Wykres 9. Planowanie powrotu do Polski

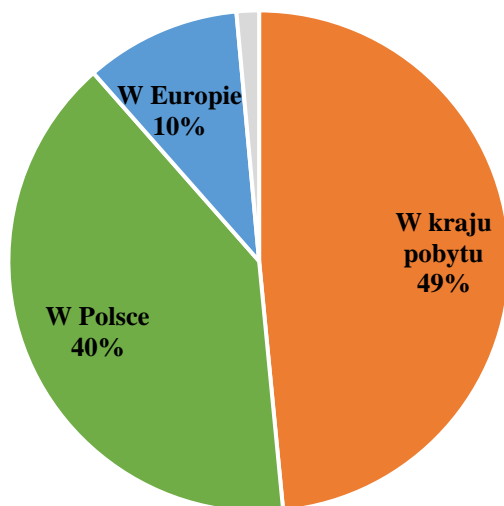
niezdecydowana. Należy przy tym zwrócić uwagę, że deklaracje planowania powrotu pozostają zdecydowanie częstsze u osób przebywających za granicą krócej, jak również wśród osób młodszych. Jedynie 13% respondentów, którzy przebywają w kraju docelowym od ponad 15 lat deklaruje planowanie powrotu, a wśród osób przybyłych po 2011 r. odsetek ten wynosi 29%. Na dodatek, odsetek osób posiadających plany powrotu zawyżony jest wśród emigrantów czasowych lub wahadłowych – wśród osób deklarujących pobyt stały w kraju pobytu takie plany ma jedynie mniej niż 7%.

Tabela 6. Planowanie powrotu a wiek i długość pobytu

		Planowanie powrotu do Polski		
		Tak	Nie	TP
Rok wyjazdu do kraju obecnego pobytu	Przed 2005	13%	58%	29%
	2005 - 2011	16%	47%	37%
	Po 2011	28%	33%	38%
Rok urodzenia	Przed 1979	21%	46%	34%
	1979 - 1986	20%	42%	38%
	Po 1986	29%	32%	39%

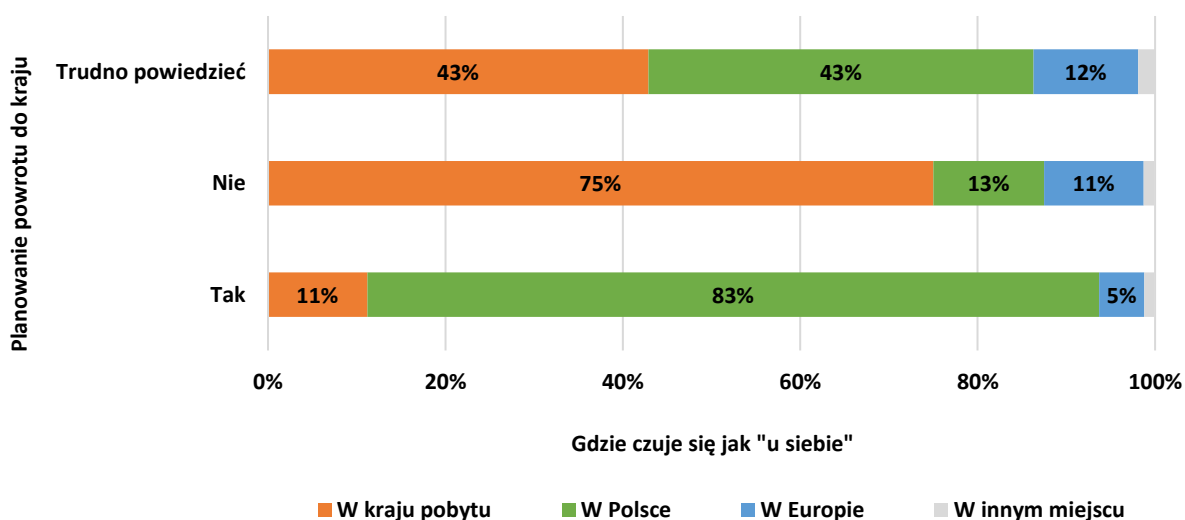

Wykres 10. Gdzie czuje się "u siebie"

Silnie powiązany z deklaracjami dotyczącymi planów powrotu pozostaje rozkład odpowiedzi na pytanie o to, gdzie respondent czuje się jak „u siebie”. Należy zwrócić uwagę, iż „u siebie” w kraju pobytu czuje się zdecydowana większość przebywających na stałe, a poza tym wyraźnie zaznacza się fakt, iż ponad 80% badanych planujących powrót do kraju żywi uczucia swojskości względem Polski, a z kolei aż 75% osób, które nie posiadają takich planów „u siebie” czuje się w kraju pobytu. Osoby niezdecydowane pozostają podzielone symetrycznie.

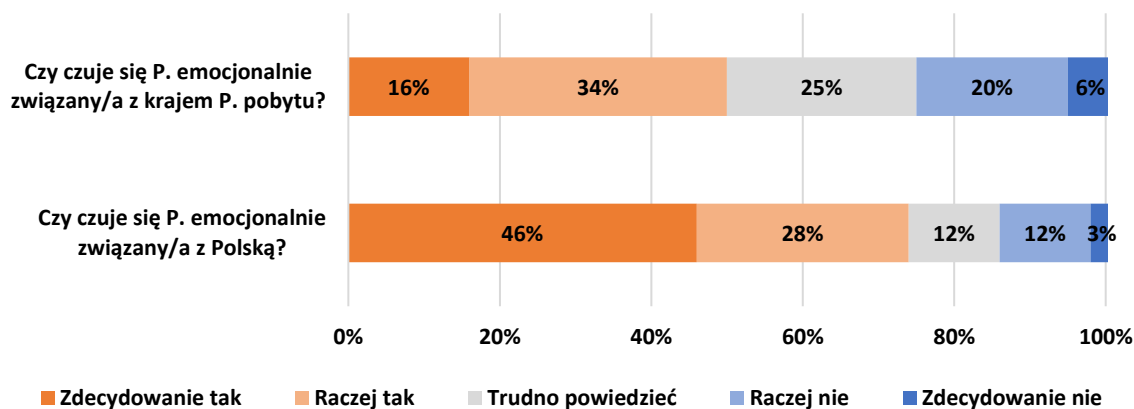
Wykres 11. Planowanie powrotu do kraju a poczucie swojskości

III.2. Deklaratywne poczucie związku

Pytanie o poczucie związku emocjonalnego z Polską nie różnicuje istotnie respondentów, prawie 75% badanych deklaruje taki związek, a odwrotna deklaracja pada jedynie w przypadku 15% respondentów. Dużo bardziej interesujące zróżnicowania opinii dotyczą związku z krajem pobytu, gdzie występuje zdecydowanie wyższe zróżnicowanie, choć osoby deklarujące brak związku emocjonalnego z krajem pobytu znajdują się w zdecydowanej mniejszości.

Wykres 12. Poczucie związku z Polską i krajem pobytu

Poczucie związku z Polską jest na tyle powszechne w badanej populacji, że nie ma większego sensu poszukiwanie jego korelatów; natomiast poczucie związku z krajem pobytu pozostaje istotnie powiązane z planowaniem powrotu do Polski, długością i charakterem pobytu, jak również tym, czy respondent czuje się w kraju pobytu jak „u siebie”.

Tabela 7. Poczucie związku z krajem pobytu a planowanie powrotu do Polski

		Poczucie związku z krajem pobytu				
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Planowanie powrotu do Polski	Tak	5%	15%	27%	39%	15%
	Nie	28%	42%	19%	9%	2%
	Trudno powiedzieć	10%	37%	30%	19%	5%

IV. Sytuacja Polaków w kraju pobytu

W celu diagnozy tego jak Polacy czują się postrzegani przez społeczeństwa krajów pobytu zadano dwa główne pytania kwestionariuszowe:

- P 15: Jak ocenia P. sytuację Polaków w P. kraju pobytu? [dyferencjał semantyczny, 5 wymiarów]
- P 16: Czy zdarzyło się P. znaleźć w sytuacji, w której czuł/a się P. dyskryminowany/a w obecnym kraju pobytu ze względu na polskie

W kolejnych segmentach ankiety zadawano natomiast szereg pytań mających na celu zdiagnozowanie poziomu aktywności kulturalnej i obywatelskiej oraz ocenę wybranych charakterystyk kapitału społecznego.

IV.I. Nastawienie do Polaków w kraju pobytu

W ramach pierwszego bloku pytań respondentów poproszono o ocenę sytuacji Polaków w kraju pobytu, oceny tej dokonywano w odniesieniu do pięciu wymiarów skonceptualizowanych jako dyferencjał semantyczny. Tabela 4 przedstawia opisowe rozkłady odpowiedzi na tak sformułowane pytanie.

Tabela 8. Ocena sytuacji Polaków w kraju pobytu

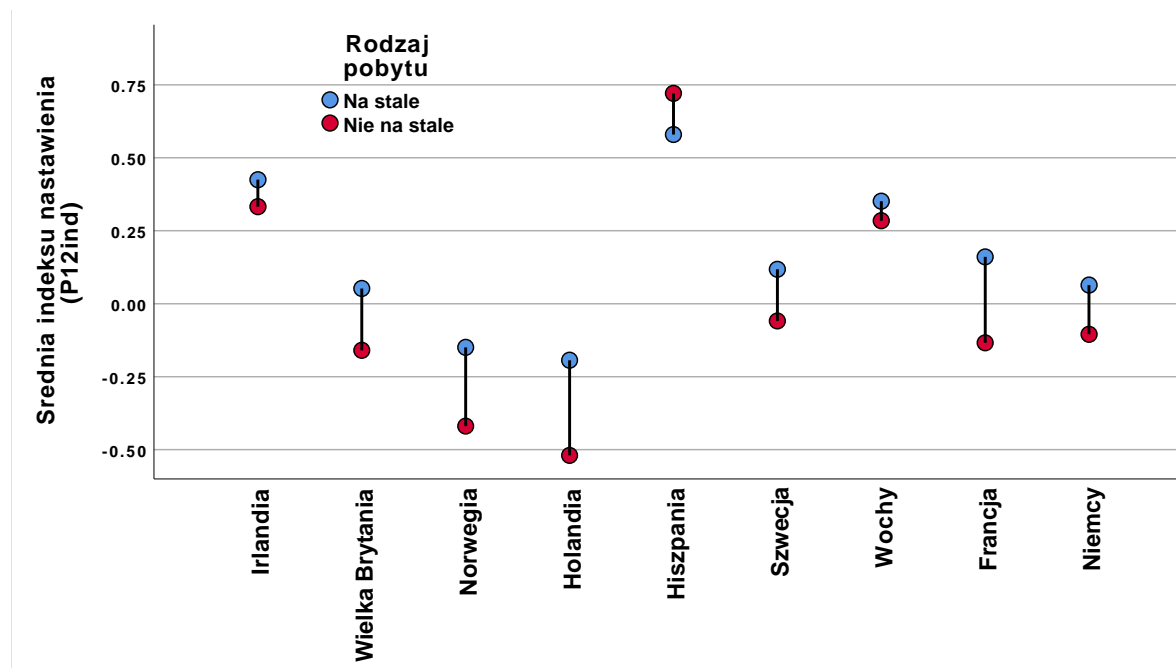
	3	2	1	0	-1	-2	-3	
Szanowani	10%	22%	24%	14%	19%	8%	4%	Nieszanowani
Mający wpływ na istotne sprawy kraju pobytu	4%	10%	19%	13%	25%	18%	12%	Niemający wpływu na istotne sprawy kraju pobytu
Zintegrowani ze sobą	4%	9%	20%	13%	26%	17%	11%	Skłócenie ze sobą
Włączeni w społeczeństwo kraju pobytu	7%	14%	29%	16%	23%	8%	4%	Wykluczeni ze społeczeństwa kraju pobytu
Chcący się zintegrować ze społeczeństwem kraju pobytu	9%	15%	26%	13%	22%	10%	6%	Izolujący się od społeczeństwa kraju pobytu

Uzyskany rozkład odpowiedzi demonstruje znaczące zróżnicowanie poglądów – w żadnym z wymiarów nie dochodzi do jednostronnej koncentracji po jednej ze stron dyferencjału; poza tym wyraźne jest też to, że respondenci posiadali przeważnie zdecydowane opinie – stosunkowo niewielki jest odsetek wskazań na wartość neutralną. Oprócz tych dwóch kwestii uzyskane rozkłady charakteryzuje też stosunkowo niski odsetek wskazań na skrajne wartości skali ocen. Powyższy rozkład odpowiedzi dotyczy całej próby badawczej, zróżnicowania międzykrajowe zostaną poddane analizie w oparciu o indeks agregujący wskaźniki bazowe do jednej wartości średniej.

Biorąc pod uwagę zróżnicowania należy zwrócić uwagę na relatywną przewagę ocen pozytywnych w trzech, a negatywnych w dwóch, spośród pięciu poddawanych ocenie opozycji. Zdecydowanie największy odsetek wskazań pozytywnych miał miejsce w odniesieniu do stwierdzenia, iż Polacy są w kraju pobytu szanowani – jedynie mniej niż jeden na trzech badanych uważał, że tak nie jest. Z drugiej strony tylko jeden na trzech badanych uważał, iż Polacy posiadają wpływ na istotne sprawy kraju pobytu lub że są zintegrowani ze sobą.

W celu pokazania zróżnicowań międzykrajowych dokonano prostej agregacji wskaźników bazowych poprzez uśrednienie numerycznych wartości odpowiedzi w ramach pytania P12. Średnia wartość indeksu została przedstawiona na wykresie 8, gdzie jako czynnik różnicujący wartość średnią w obrębie kraju pokazano również status respondenta (pobyt stały lub nie na stałe). Wartość neutralna to 0, odchylenie powyżej oznacza przewagę wskazań pozytywnych a poniżej negatywnych.

Wykres 13. Indeks sytuacji Polaków w kraju pobytu

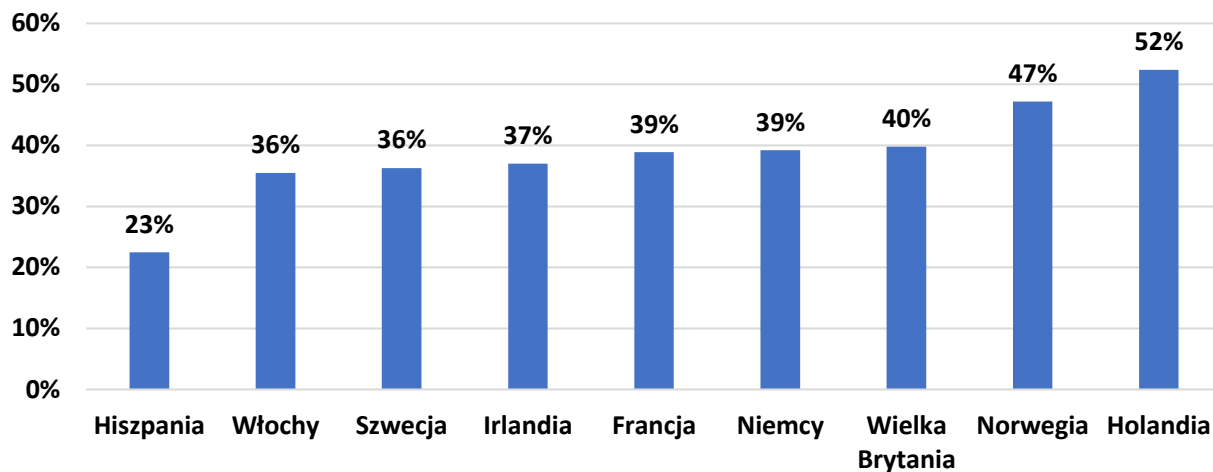

Zróznicowania międzykrajowe nie są znaczące – od przeciętnej wyraźnie pozytywnie odbiega Hiszpania, a nieznacznie negatywnie odstają Norwegia i Holandia. Stanowi to konsekwencję tego, że opisany wcześniej symetryczny rozkład odpowiedzi na pytania bazowe utrzymuje się systematycznie w poszczególnych krajach, tj. nie zaobserwowano sytuacji, w której wartość ogółem byłaby wypadkową zasadniczo odmiennych opinii dominujących w poszczególnych krajach.

Wyraźnie natomiast zaznacza się kontrast pomiędzy ocenami formułowanymi przez osoby przebywające w kraju pobytu na stałe a pozostałymi respondentami. Poza Hiszpanią, we wszystkich poddanych pomiarowi krajach oceny osób przebywających na stałe pozostają bardziej korzystne – w przypadku Włoch i Irlandii różnica ta nie jest istotna, lecz zaznacza się wyraźnie w przypadku wszystkich pozostałych krajów. Odbiegające od wszystkich pozostałych krajów oceny formułowane w Hiszpanii mogą mieć związek z tym, że jak pokazuje to wykres 15, Polacy przebywający w tym kraju zdecydowanie rzadziej niż w innych deklarują doświadczanie dyskryminacji ze względu na pochodzenie.

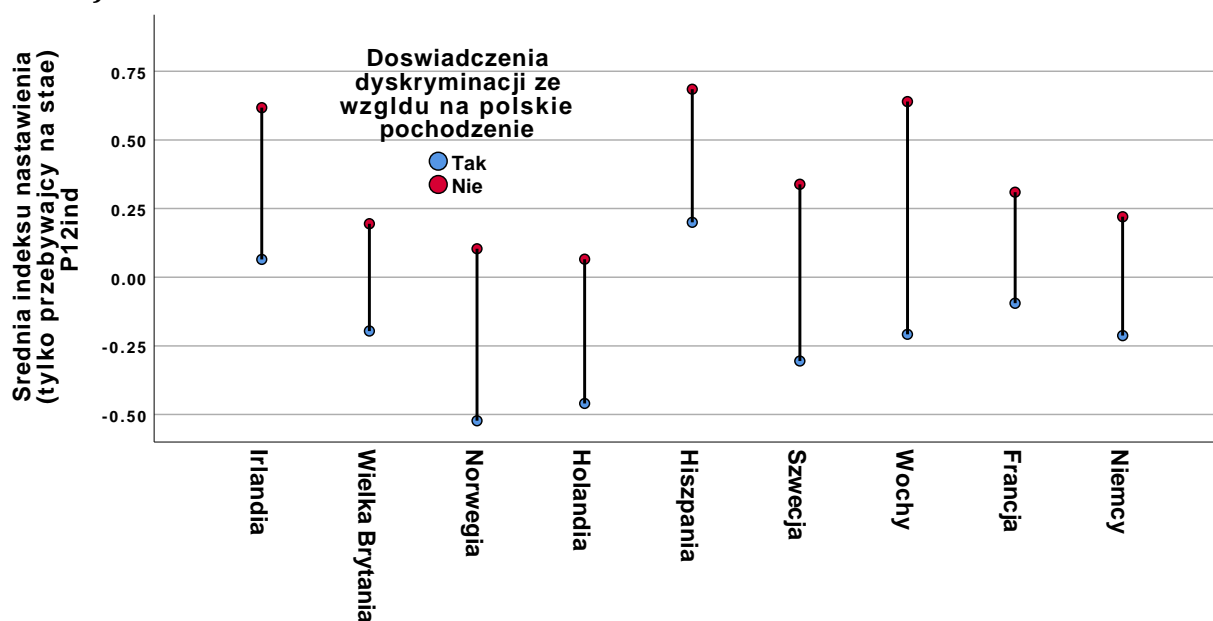
Na wykresie 15 zobrazowano rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zdarzyło się P. znaleźć w sytuacji, w której czuł/a się P. dyskryminowany/a w obecnym kraju pobytu ze względu na polskie pochodzenie?”. Respondenci udzielali odpowiedzi na dychotomicznej skali: „tak” lub „nie”.

Wykres 14. Spotykanie się z przejawami dyskryminacji

Jak zauważono już wcześniej, Hiszpania zdecydowanie odbiega od pozostałych krajów ze względu na bardzo niski odsetek osób deklarujących doświadczanie dyskryminacji, z kolei zdecydowanie najczęściej takie deklaracje składają Polacy przebywający w Holandii. Jak pokazuje wykres 16, deklarowane doświadczanie dyskryminacji posiada znaczący wpływ na ocenę sytuacji Polaków w ramach indeksu P12.

Wykres 15. Indeks sytuacji Polaków a doświadczanie dyskryminacji (przebywający na stałe)

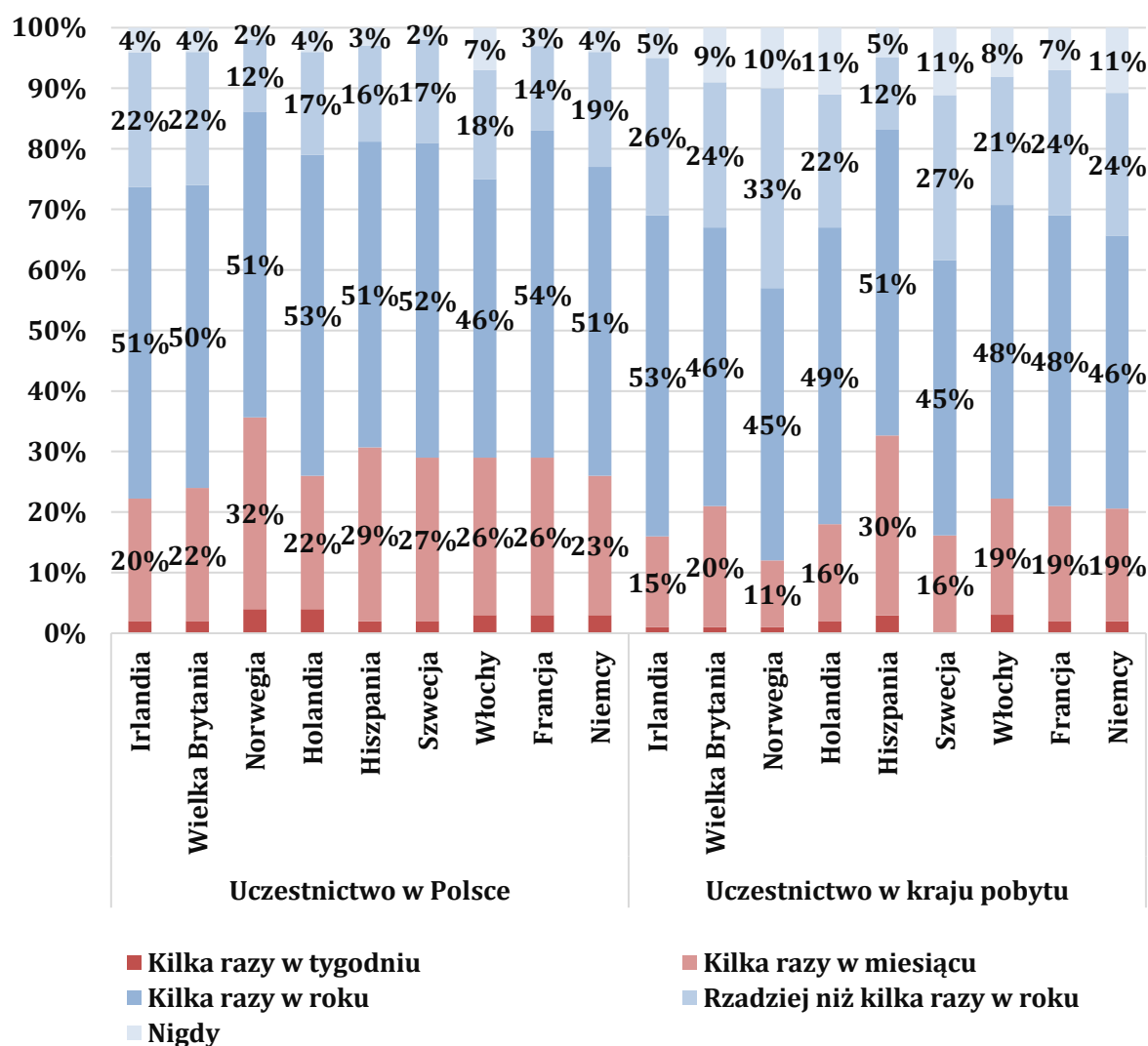

IV.2. Aktywność kulturalna i obywatelska

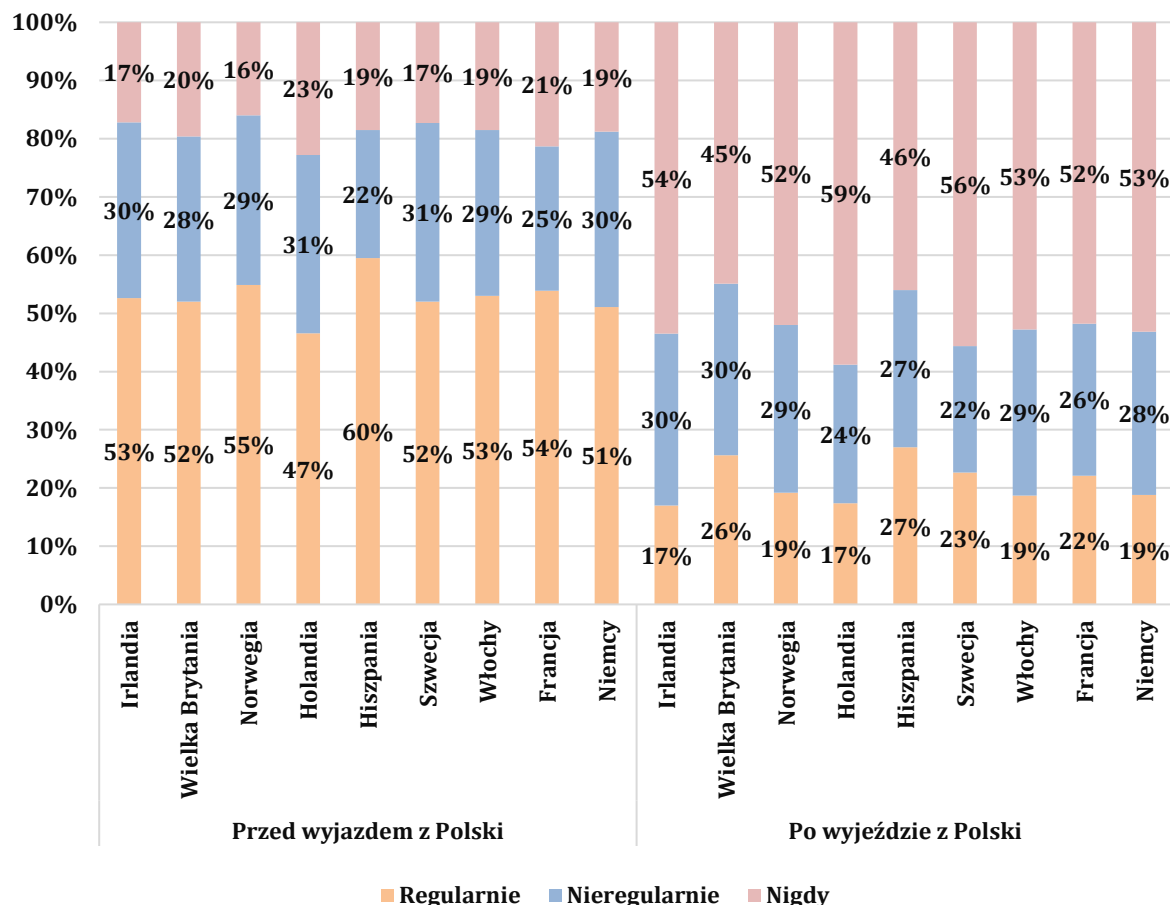
Kolejny blok pytań poświęcony był uczestnictwu w kulturze oraz aktywności obywatelskiej. Respondentom zadano pytania zmierzające do porównania – przed i po wyjeździe – częstotliwości podejmowanych działań w zakresie: uczestnictwa w życiu kulturalnym oraz głosowania w wyborach:

Wykres 16. Częstotliwość aktywności kulturalnej przed i po wyjeździe

Powyższy wykres wyraźnie pokazuje dwie kwestie. Po pierwsze, w zasadzie nie występuje żadne zróżnicowanie międzykrajowe w uzyskanych danych dla żadnego z czterech wymiarów. Po drugie, natomiast, we wszystkich przypadkach aktywność po wyjeździe przeciętnie spada. Dla całego zbioru zależność jest stosunkowo silna i istotna współczynnik kontyngencji (c-Pearsona) wynosi 0.38 ($p < 0,001$).

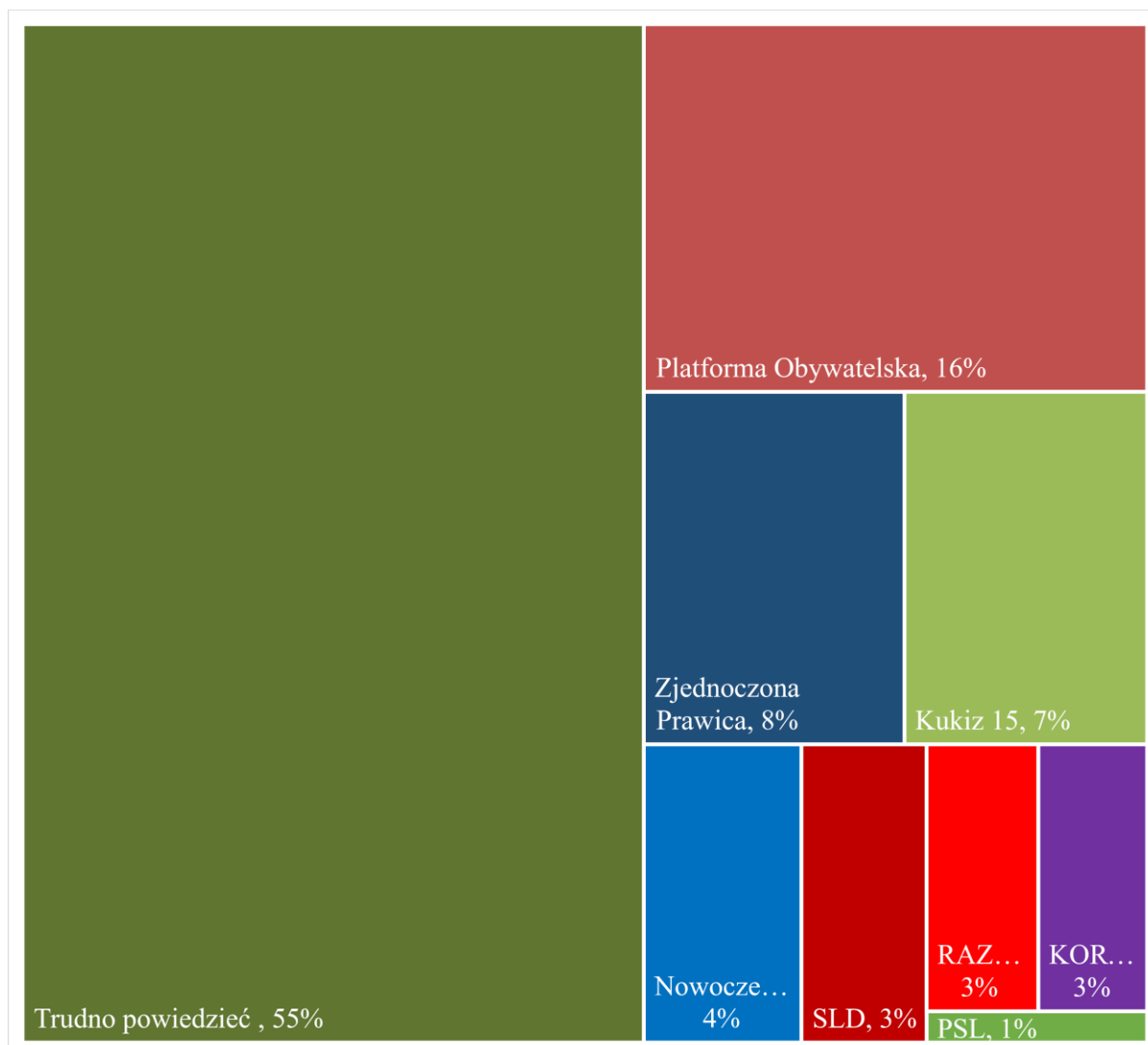
Wykres 17. Uczestnictwo w wyborach przed i po wyjeździe

Podobnie jak w przypadku uczestnictwa w kulturze nie zaobserwowano żadnych różnic międzykrajowych, zależności pomiędzy deklaracjami przed- i po-wyjazdowych zostały przeprowadzone dla całej próby badawczej bez wyróżniania zmiennej kraj jako czynnika różnicującego. Tak jak w przypadku uczestnictwa w kulturze znaczący był spadek aktywności wyborczej – współczynnik kontyngencji (c-Pearsona) wynosi 0.32 ($p < 0,001$).

Biorąc pod uwagę ocenę sytuacji w Polsce, to aż 62% badanych uważa ją za złą, a jedynie 6% uważa sytuację w Polsce za dobrą. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż ponad połowa respondentów nie posiada sprecyzowanych preferencji partyjnych, tzn. nie potrafi odpowiedzieć na pytanie, którą z polskich partii politycznych poparłaby, gdyby wybory miały się odbyć w najbliższą niedzielę. Główną konkluzją, jaka narzuca się przy analizie rozkładów zaprezentowanych na Wykresie 19, wydaje się to, że zdecydowanie niższa niż w Polsce jest wśród badanych migrantów popularność obozu Zjednoczonej Prawicy. Praktycznie bez poparcia pozostaje przy tym PSL, co stanowi konsekwencję struktury zawodowej społeczności imigranckiej.

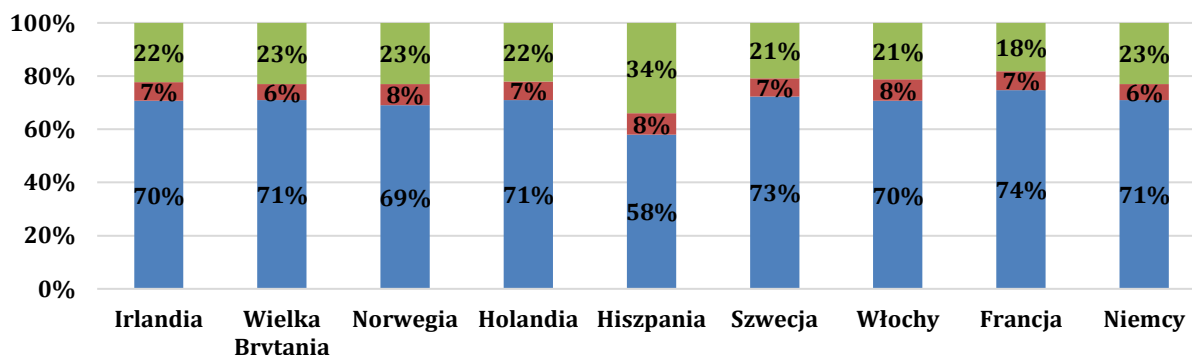
Wykres 18. Preferencje partyjne badanych

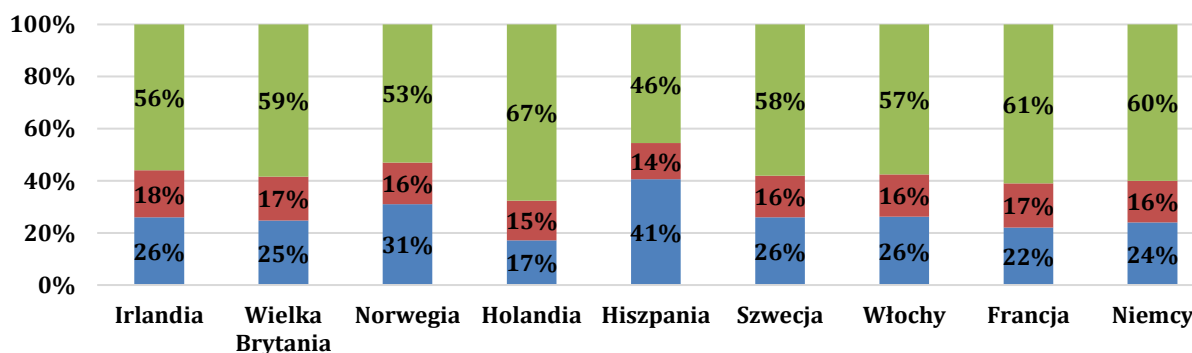
IV.3. Kapitał społeczny migrantów z Polski

Diagnoza kapitału społecznego za punkt wyjścia w ramach narzędzia ankietowego przyjęła baterię trzech pytań odnoszących się do problemu zaufania. W pierwszej kolejności pytano się o to, czy respondenci uważają, że mogą liczyć na pomoc najbliższych, następnie zadawano pytanie o uogólnione zaufanie, a trzecie z pytań dotyczyło ogólnej normy pomocniczości. Rozkłady odpowiedzi zaprezentowano na wykresach 13, 14 i 15.

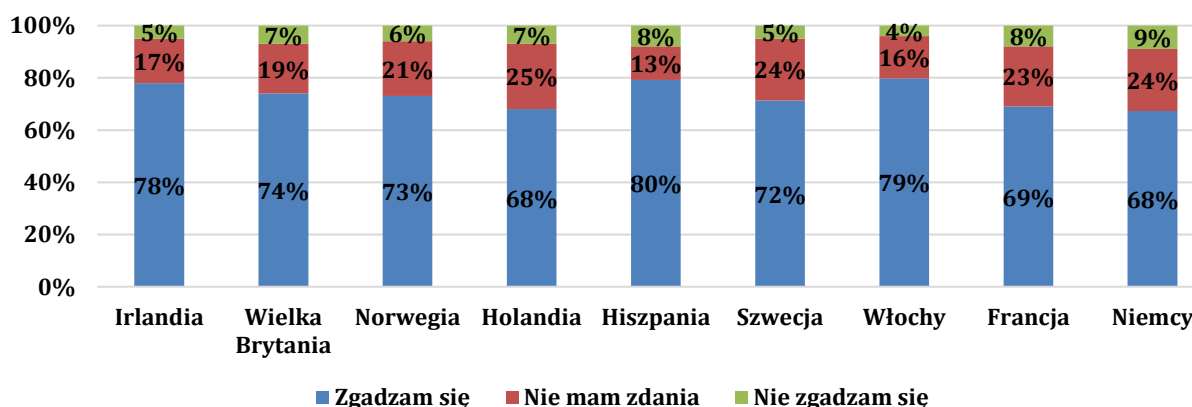
Wykres 19. Uważający, iż mogą liczyć tylko na siebie i swoich najbliższych

Wykres 20. Uważający, iż ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać

Wykres 21. Uważający, iż zwykli ludzie mogą wspólnie rozwiązać problemy otoczenia

Rozkłady odpowiedzi na pytania o zaufanie różnią się zasadniczo pomiędzy pytaniami, natomiast wewnątrz pytań nie wykazują zasadniczych różnicowań międzykrajowych. Podobnie jak w szeregu innych pytań od przeciętnej odbiegają wyniki z Hiszpanii, lecz nie ma żadnych podstaw, aby traktować kraj jako zmienną kontekstową różnicującą przeciętne poziomy potencjałów zaufania. Mówiąc o różnicach pomiędzy pytaniami, wyraźny kontrast zachodzi pomiędzy wysokim poziomem przekonania

o możliwości uzyskania pomocy od najbliższych oraz przekonaniem o możliwości efektywnego współdziałania społeczności lokalnych, a jednocześnie bardzo niskim poziomem zgeneralizowanego zaufania do obcych. Te deficyty uogólnionego zaufania nie stanowią cechy polskich migrantów, a raczej wynikają z wielokrotnie diagnozowanych charakterystyk społeczeństwa Polskiego. Przykładowo, w długofalowych sondażach międzykrajowych, takich jak Europejski Sondaż Społeczny, poziom zaufania do obcych w Polsce pozostaje przeważnie znacznie niższy od wartości typowych dla krajów Europy Zachodniej.

Drugim wymiarem kapitału społecznego poddawanego pomiarowi w ramach narzędzia ankietowego były kontakty z bliskimi, znajomymi i współpracownikami. Tabela 7 pokazuje procentowe rozkłady odpowiedzi dla całej próby, tj. bez zróżnicowań międzykrajowych.

Tabela 9. Utrzymywanie kontaktów z bliskimi, znajomymi i współpracownikami

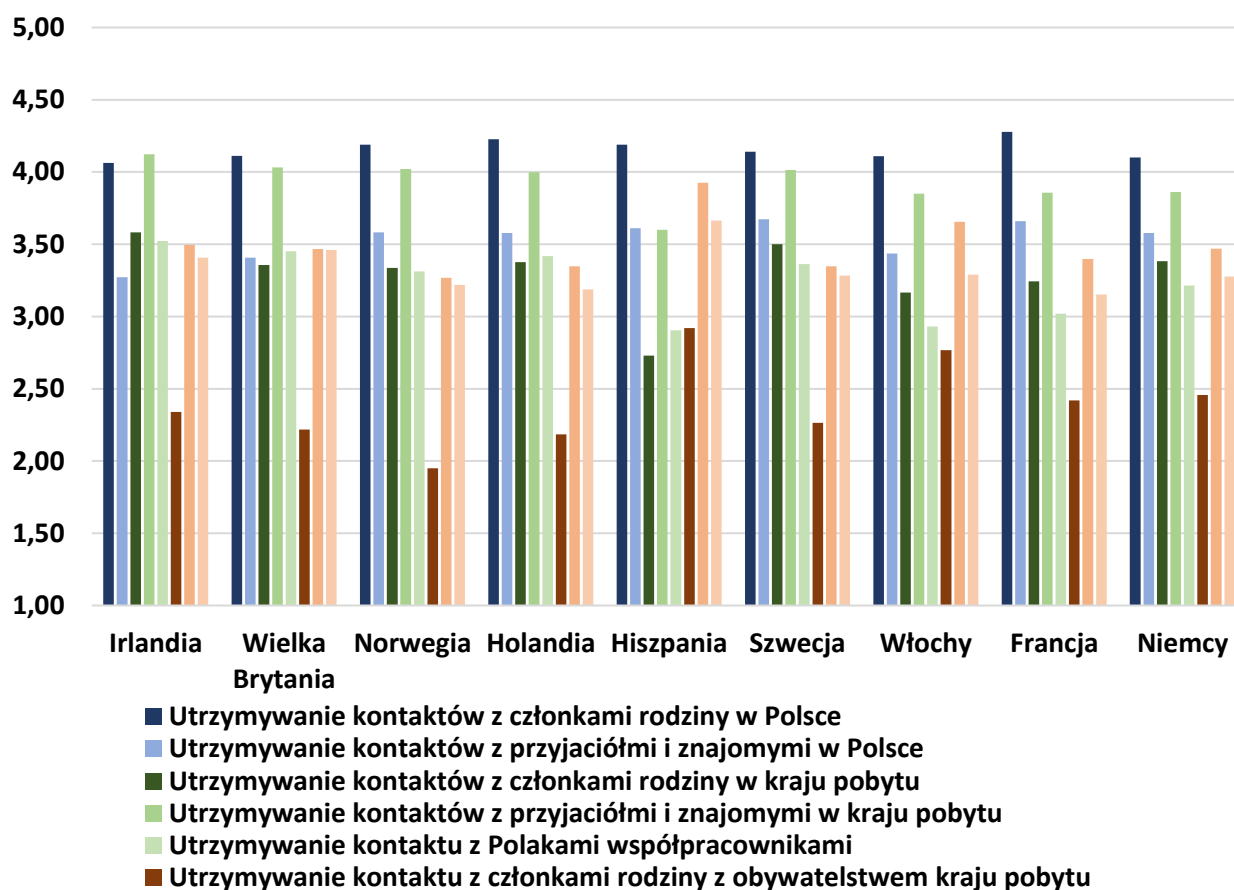
	Kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w roku	Rzadziej niż kilka razy w roku	Nigdy
Utrzymywanie kontaktów z członkami rodziny w Polsce	50%	23%	17%	9%	1%
Utrzymywanie kontaktów z przyjaciółmi i znajomymi w Polsce	20%	33%	28%	16%	4%
Utrzymywanie kontaktów z członkami rodziny w kraju pobytu	38%	20%	10%	7%	26%
Utrzymywanie kontaktów z przyjaciółmi i znajomymi w kraju pobytu	36%	39%	13%	6%	5%
Utrzymywanie kontaktu z Polakami współpracownikami	33%	22%	14%	10%	22%
Utrzymywanie kontaktu z członkami rodziny z obywatelstwem kraju pobytu	20%	11%	7%	7%	55%
Utrzymywanie kontaktu z przyjaciółmi i znajomymi o obywatelstwie kraju pobytu	30%	29%	15%	10%	16%
Utrzymywanie kontaktu ze współpracownikami o obywatelstwie kraju pobytu	37%	17%	12%	11%	23%

Zdecydowanie najczęściej wskazywano na regularne podtrzymywanie kontaktów z członkami rodziny pozostającymi w Polsce, aż 90% respondentów deklaruje, iż takie kontakty utrzymuje przynajmniej kilka razy do roku. Z drugiej strony, jedynie niewielka część badanych deklaruje regularne kontakty z członkami rodziny z obywatelstwem kraju pobytu, co zapewne stanowi konsekwencję faktu, że nie mają w swoim rodzinnym kontekście takich osób, podobny argument interpretacyjny można też odnieść jako

komentarz do rozkładu odpowiedzi na pytanie o utrzymywanie kontaktów z członkami rodziny przebywającymi w kraju pobytu. Z drugiej strony o towarzyskiej otwartości badanych świadczyć mogą stosunkowo wysokie poziomy deklaracji częstych kontaktów z przyjaciółmi i znajomymi w kraju pobytu, w tym również i osobami posiadającymi obywatelstwo kraju pobytu. Z kolei rozkład odpowiedzi na pytanie o utrzymywanie relacji towarzyskich ze współpracownikami – gdzie aż 23% zadeklarowało, iż takich relacji nie utrzymuje – nie świadczy bynajmniej o wzmożonej niechęci do wychodzenia poza własną grupę, a stanowi raczej konsekwencję tego, że nie wszyscy badani mają współpracowników. Jak pokazuje wykres 16, skłonności do utrzymywania kontaktów nie są w żaden systematyczny sposób zróżnicowane międzykrajowo (agregacja przez średnią dla wartości numerycznych).

Wykres 22. Zróżnicowanie międzykrajowe wzorów towarzyskości

V. Skłonność do aktywnego zaangażowania społecznego

V.I. Zaangażowanie instytucjonalne

Poziom uzwiązkowienia w Polsce pozostaje przeciętnie niższy niż w większości krajów Europy Zachodniej, co znajduje odzwierciedlenie w rozkładach odpowiedzi

na pytanie o członkostwo w związkach zawodowych przed wyjazdem oraz w kraju pobytu. Odpowiednie dane przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Członkostwo w związkach zawodowych (procent ogółem)

		Członkostwo w kraju pobytu		
		Tak	Nie	Ogółem
Członkostwo przed wyjazdem	Tak	3%	6%	8%
	Nie	12%	80%	92%
Ogółem		15%	85%	100%

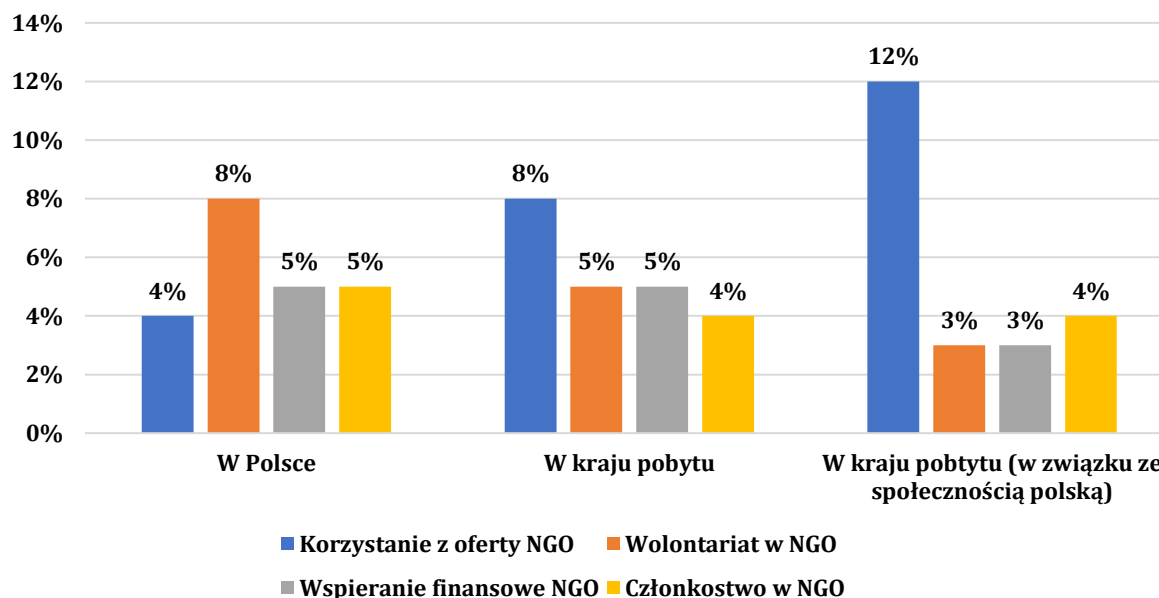
Członkostwo w związku zawodowym przed wyjazdem deklarowało 8% badanych, odsetek ten niemalże podwoił się w zakresie deklaracji o członkostwie w kraju pobytu. Co ciekawe nieznaczna jest współzależność tych deklaracji, dla powyższej tabeli współczynnik kontyngencji (c-Pearsona) wynosi 0.15 ($p < 0,001$). 6% badanych deklarowało członkostwo w Polsce, ale już nie w kraju pobytu, natomiast odwrotny scenariusz wskazało 12% respondentów. Największa część – 80% badanych – wskazała, że nie była i nie jest członkiem związków zawodowych. Rozkłady odpowiedzi na te pytania nie wykazują systematycznych różnicowań międzykrajowych.

Respondentom zadano również szereg pytań dotyczących kontaktów z organizacjami pozarządowymi: przed wyjazdem w Polsce, w kraju pobytu oraz polskimi organizacjami imigranckimi w kraju pobytu. Generalną konsekwencją stosunkowo niskiej skłonności Polaków do działalności oddolnej pozostaje fakt, iż we wszystkich tych trzech przypadkach najliczniejszą kategorię stanowią osoby deklarujące brak kontaktu. Niemniej jednak, jak pokazują dane zaprezentowane na Wykresie 18, występują pewne systematyczne różnicowania odpowiedzi dla trzech wymienionych w pytaniu form kontaktu. Natomiast przedstawione w poniższej tabeli współczynniki korelacji (r – point-biserial) pokazują istotne, lecz niezbyt silne wprost proporcjonalne zależności pomiędzy wszystkimi trzema formami kontaktu.

Tabela 10 Korelacja pomiędzy formami kontaktu z organizacjami pozarządowymi

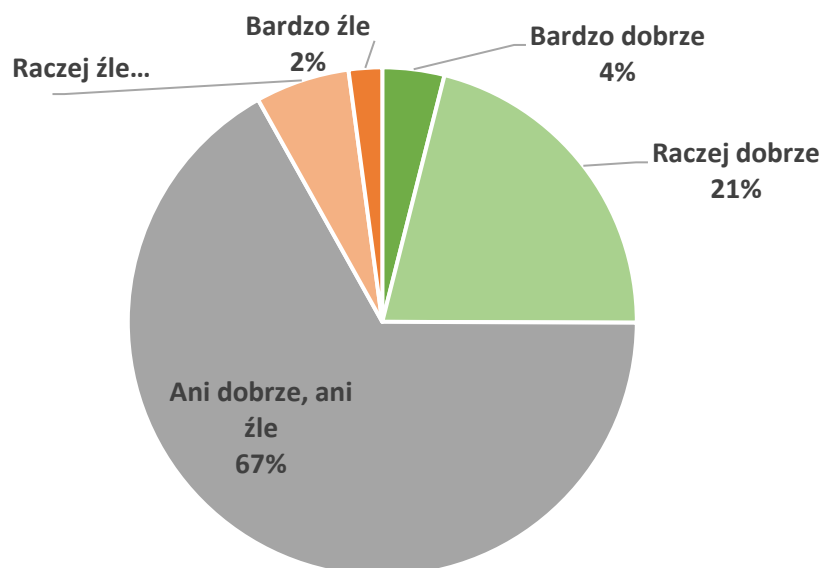
** $p < 0,01$	Kontakt z NGO w Polsce	Kontakt z NGO w kraju pobytu
Kontakt z NGO w kraju pobytu	0,333**	
Kontakt z polską organizacją imigrancką	0,148**	0,251**

Wykres 23. Kontakt z organizacjami pozarządowymi w Polsce i kraju pobytu

O ile nie występują zasadnicze różnicowania w odniesieniu do deklarowanego członkostwa oraz do deklaracji udzielania wsparcia finansowego, to korzystanie z usług oraz bycie wolontariuszem różni się wyraźnie między trzema typami organizacji pozarządowych. Aż 12% respondentów deklaruje, iż korzystało z oferty polskich organizacji imigranckich w kraju pobytu, choć jedynie 3% badanych było wolontariuszem wspierającym działania takich organizacji. Z drugiej strony, jedynie 4% respondentów twierdzi, iż korzystało z oferty organizacji pozarządowych w Polsce, natomiast aż 8% deklaruje, że świadczyło swoje usługi w formie wolontariatu na rzecz takich organizacji.

Wykres 24. Opinia o funkcjonowaniu polskich organizacji w kraju pobytu

Wśród respondentów 48% deklaruje znajomość polskich organizacji imigranckich działających w kraju pobytu, co przekłada się na rozkład odpowiedzi na pytanie o ocenę ich funkcjonowania – fakt, że 67% badanych nie ma w tej kwestii wyrobionego zdania stanowi bezpośrednią konsekwencję tego, że jedynie co drugi badany deklaruje ich znajomość. Odpowiednie rozkłady krzyżowe zaprezentowano w Tabeli 12. Wśród osób posiadających opinię przeważają oceny pozytywne, a z drugiej strony należy też zauważyć, iż respondenci wyrażający pozytywne opinie zdecydowanie częściej też deklarują kontakt z polskimi organizacjami imigranckimi.

Tabela 2. Ocena funkcjonowania a kontakt z polskimi organizacjami imigranckimi

		Nie miał kontaktu	Miał kontakt
Ocena funkcjonowania polskich organizacji	Bardzo dobrze	31%	69%
	Raczej dobrze	61%	39%
	Ani dobrze, ani źle	92%	8%
	Raczej źle	84%	16%
	Bardzo źle	94%	6%

Osobom deklarującym kontakt z polskimi organizacjami pozarządowymi w kraju pobytu, łącznie dla całej zrealizowanej próby było to N=862 respondentów (czyli ok. 17%), zadano dalsze pytanie dotyczące charakteru tej działalności. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony na wykresie 25 (odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ było to pytanie wielokrotnego wyboru).

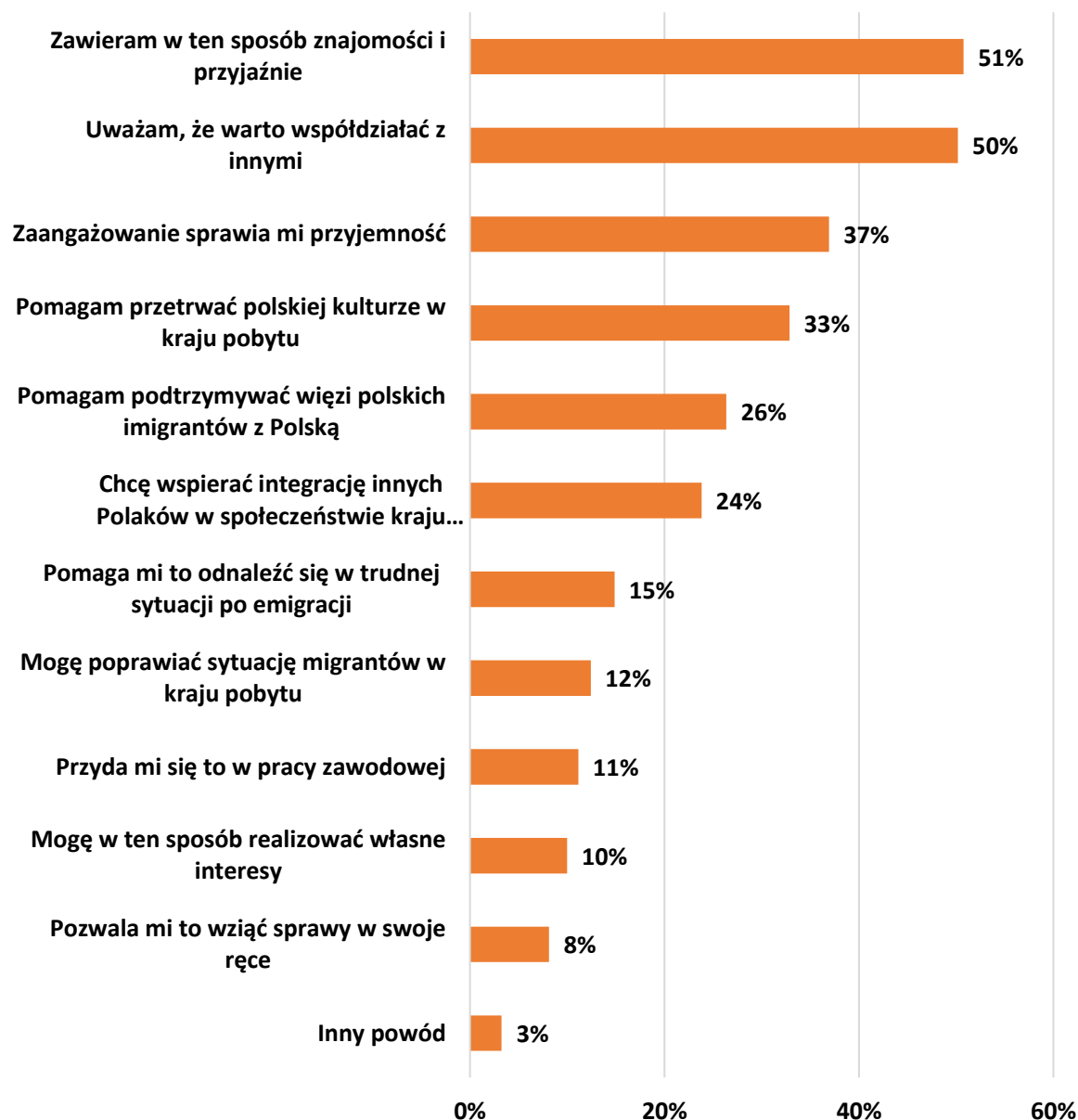
Zdecydowanie najczęściej wskazywano na kontakt z działaniami mającymi na celu celebrowanie i podtrzymywanie tradycji (57%), jak również integrację Polaków mieszkających w kraju pobytu (41%). Zdecydowanie najrzadziej wspomniano wspieranie przedsiębiorczości (11%) oraz reprezentowanie interesów Polaków w kraju pobytu (15%).

Osobom deklarującym zaangażowanie w działalność polskich organizacji imigranckich zadano pytanie o motywacje dla takiego zaangażowania. Rozkłady uzyskanych odpowiedzi zaprezentowano na Wykresie 27 (odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ kategoria pytania dopuszczała wielokrotny wybór).

Wykres 25. Charakter polskich organizacji, z którymi miał kontakt respondent

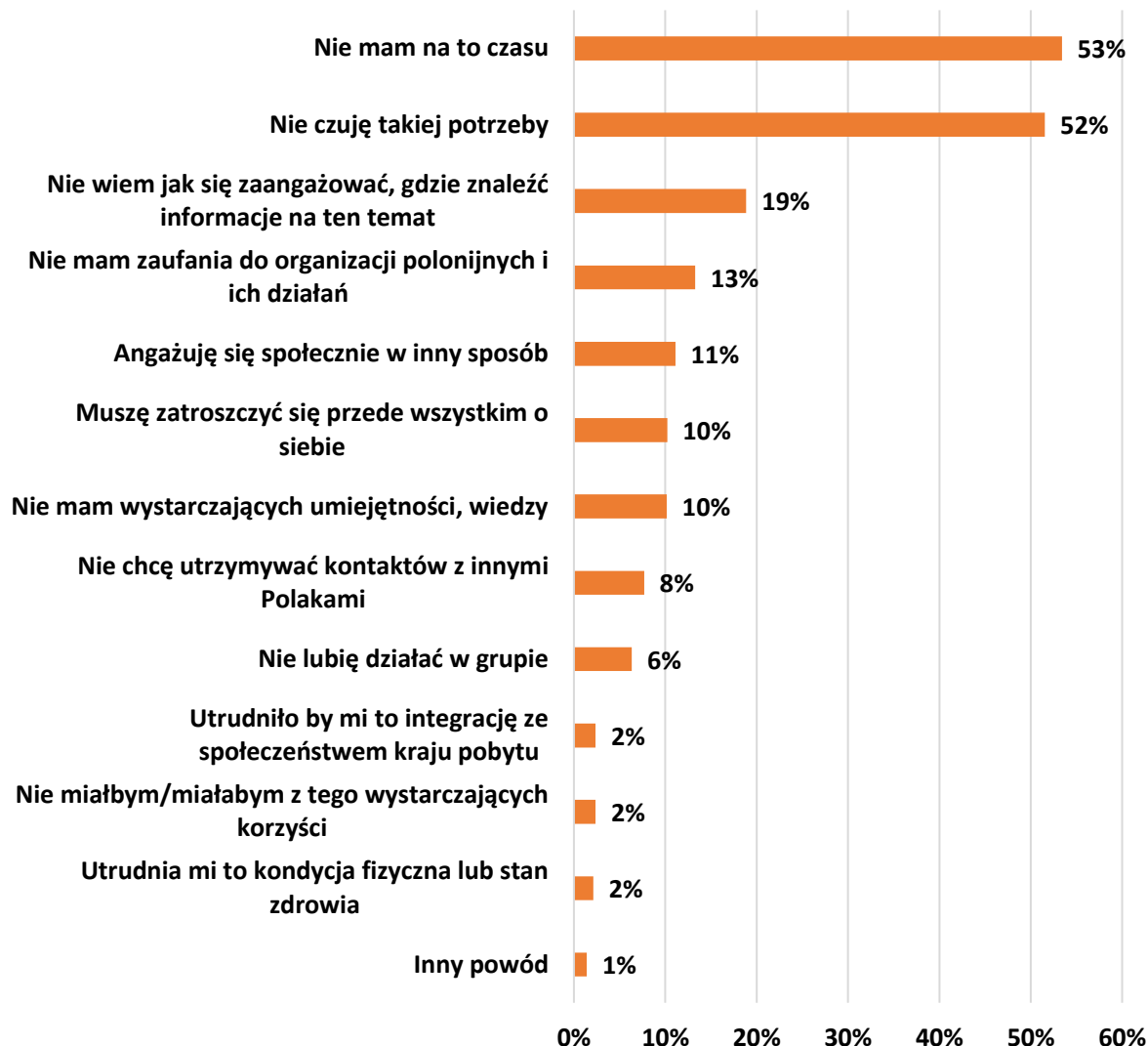
Wykres 26. Deklarowane motywacje uczestnictwa

Dwie najczęściej wybierane motywacje dla uczestnictwa obejmowały cele towarzyskie oraz przekonanie o tym, że warto jest współdziałać z innymi. Natomiast, z drugiej strony, stosunkowo rzadkie były wskazania na motywacje o charakterze egoistycznym lub instrumentalnym.

Osobom, które deklarowały brak kontaktów z organizacjami pozarządowymi, zadano pytanie o powody, które stały za takim brakiem aktywności. Odpowiednie dane przedstawiono na wykresie 28; zadane pytanie pozwalało na wielokrotny wybór, przez co uzyskane odsetki nie sumują się do 100%.

Wykres 27. Powody braku kontaktu z działalnością organizacji pozarządowych

Zdecydowanie najczęściej podnoszonymi uzasadnieniami braku aktywności były ogólne kategorie związane z brakiem czasu (53%) oraz brakiem takiej potrzeby (52%). Zdecydowanie rzadziej wskazywane uzasadnienia obejmowały konkretne powody, wśród których stosunkowo najczęściej pojawiała się teza o braku dostępu do odpowiednich informacji (19%). Uzyskany rozkład odpowiedzi nie wykazywał znaczących różnicowań międzykrajowych, co wynikało przede wszystkim z uniwersalnej dominacji dwóch ogólnych uzasadnień.

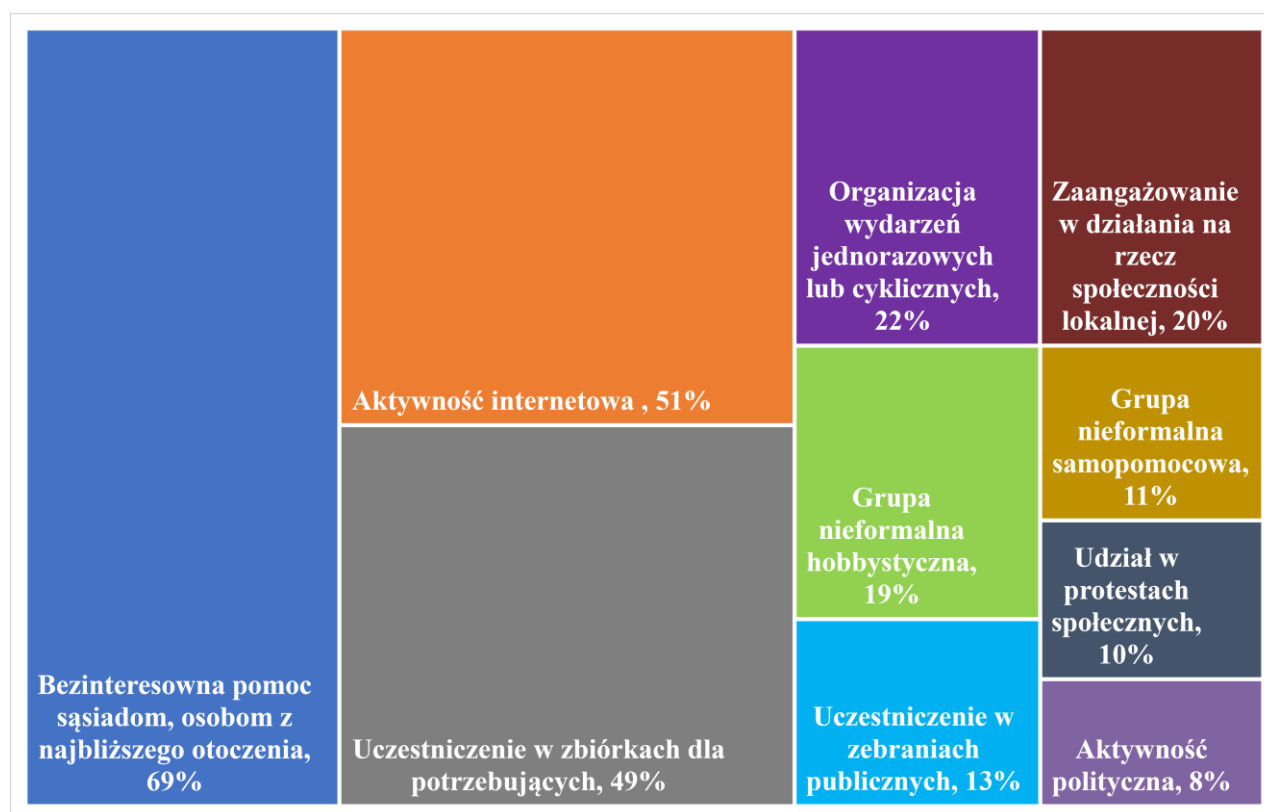
V.2. Zaangażowanie pozainstytucjonalne

Respondentów pytano również o to, czy po przyjeździe do kraju pobytu angażowali się w poszczególne formy aktywności wskazane w kafeterii pytania. Zaangażowanie to odnosi się do nieformalnych form aktywności, niezależnie od tego, jakie ewentualne

zaangażowanie wykazywali respondenci w działania polskich organizacji imigranckich w poszczególnych krajach pobytu. Zobrazowane na wykresie 29 odpowiedzi dotyczą odsetków wskazań na podejmowanie danego typu aktywności.

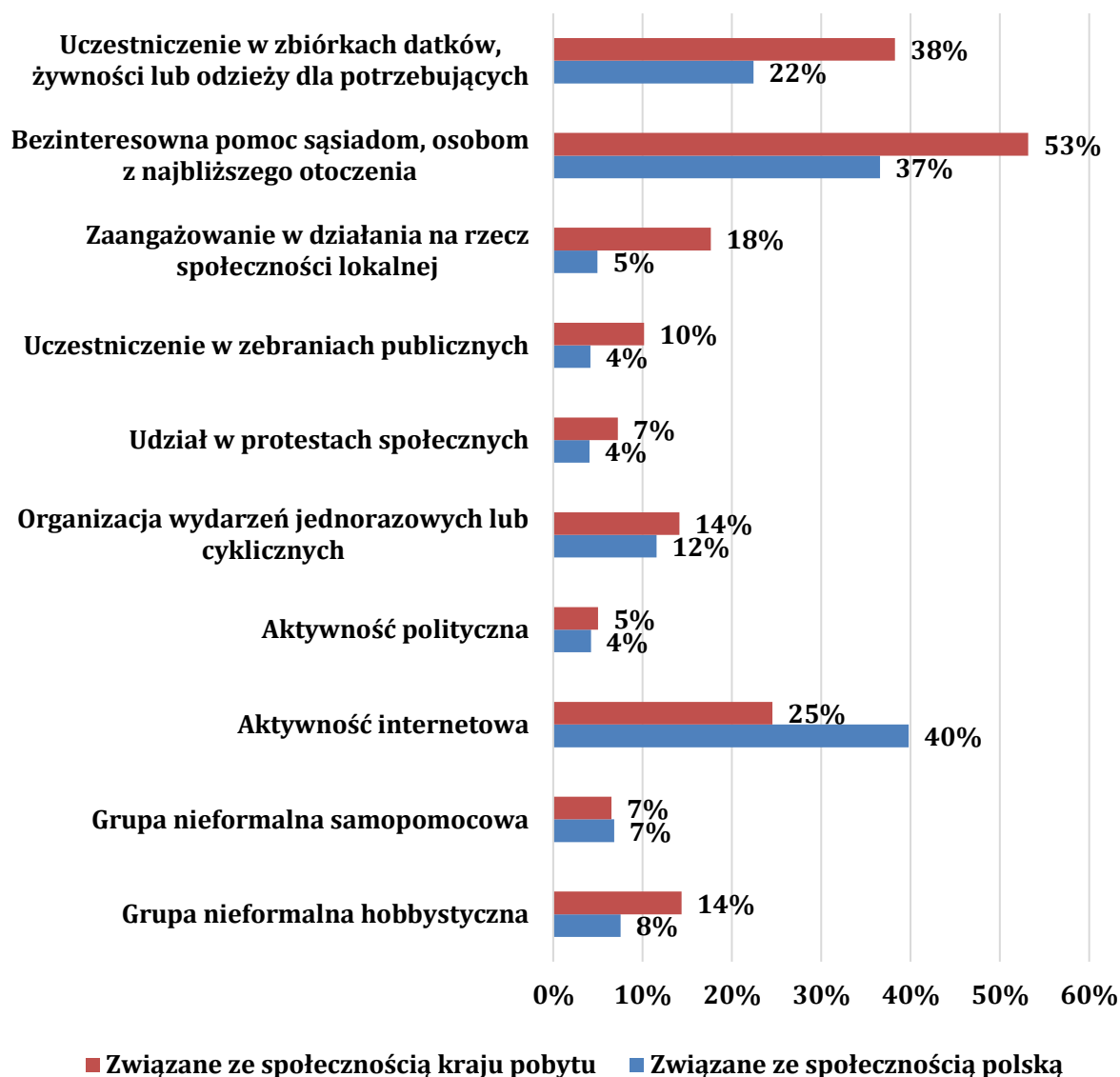
Wykres 28. Zaangażowanie w różne formy aktywności w kraju pobytu

Zdecydowanie największą popularnością spośród możliwych wskazań cieszyła się bezpośrednia pomoc sąsiadom lub osobom z najbliższego otoczenia – taką formę zaangażowania zadeklarowało 69% badanych. Pozostałe dwa najpopularniejsze wskazania to aktywność internetowa (51%) oraz uczestniczenie w zbiórkach dla potrzebujących (49%). Pozostałe możliwości wskazywane były zdecydowanie rzadziej, przy czym najmniej podejmowano aktywność polityczną (8%), udział w protestach społecznych (10%) oraz działalność w ramach nieformalnych grup samopomocowych (11%). Rozkłady odpowiedzi nie były w istotny sposób zróżnicowane między badanymi krajami, należy też zauważyć, że najpopularniejsza ze wskazywanych kategorii jest na tyle szeroka semantycznie, iż może potencjalnie obejmować wiele codziennych zachowań sąsiedzkich nie noszących w istocie znamion zaangażowania społecznego lub obywatelskiego. Formy aktywności wymagające specyficznego zaangażowania, a w szczególności te implikujące instytucjonalizację, wskazywane były z częstością zdecydowanie bardziej zbliżoną do innych wskaźników aktywności poddawanych pomiarowi w ramach badania.

Osoby deklarujące podejmowanie określonych form aktywności proszono o określenie, czy mają one związek z funkcjonowaniem w ramach społeczności polskiej w kraju pobytu. Odpowiednie dane przedstawiono na wykresie 30.

Wykres 29. Formy zaangażowania a rodzaj społeczności

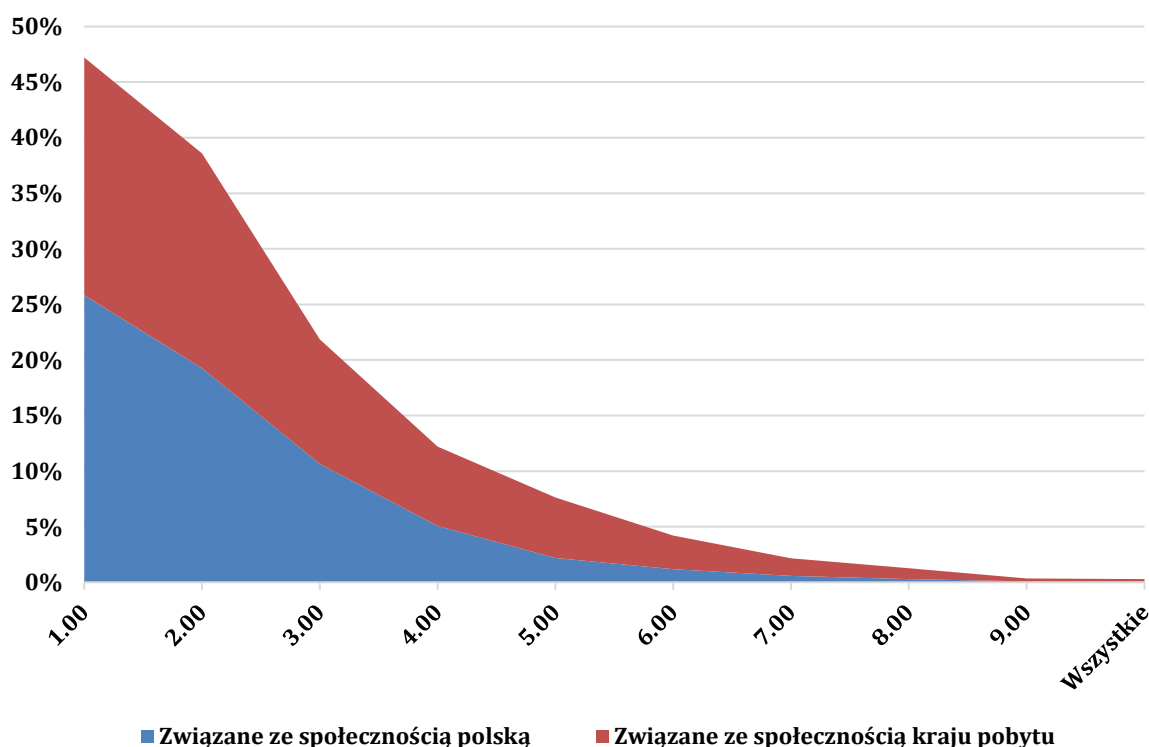
Porównując aktywność związaną ze społecznością polską do częstości wskazania na aktywność związaną ze społecznością kraju pobytu wyraźnie widać przewagę tej drugiej kategorii w odniesieniu do życia sąsiedzkiego oraz uczestnictwa w zbiórkach. Szczególnie wysoki kontrast zachodzi również w ramach deklarowanego zaangażowania na rzecz społeczności lokalnej (18% a 5%), co wynika zapewne z tego, że społeczności polskie nie tworzą w krajach pobytu etnicznie jednolitych skupisk terytorialnych.

Należy też zwrócić uwagę, że ze względu na fakt, iż pytanie ankietowe miało charakter wielokrotnego wyboru, respondenci różnili się od siebie nie tylko tym na jakie

aktywności wskazywali, lecz również tym, ile ich wskazywali. Choć w pojedynczych przypadkach zdarzały się sytuacje, gdzie respondenci wskazywali na wszystkie lub prawie wszystkie – co może świadczyć o mechanicznym wypełnianiu tej sekcji kwestionariusza, to zdecydowana większość respondentów wybierała nie więcej niż 3 z 10 opcji w kafeterii pytania. Odpowiednie zostały zobrazowane na wykresie 31, a dodatkowo warto również wspomnieć, iż intensywność zaangażowania – mierzona liczbą wskazań przez respondenta – była tylko do pewnego stopnia skorelowana pomiędzy aktywnością na rzecz społeczności polskiej i aktywności na rzecz społeczności kraju pobytu: $r\text{-Pearsona} = 0,17$ ($p < 0,001$).

Wykres 30. Odsetek respondentów wskazujących na daną liczbę możliwych form aktywności

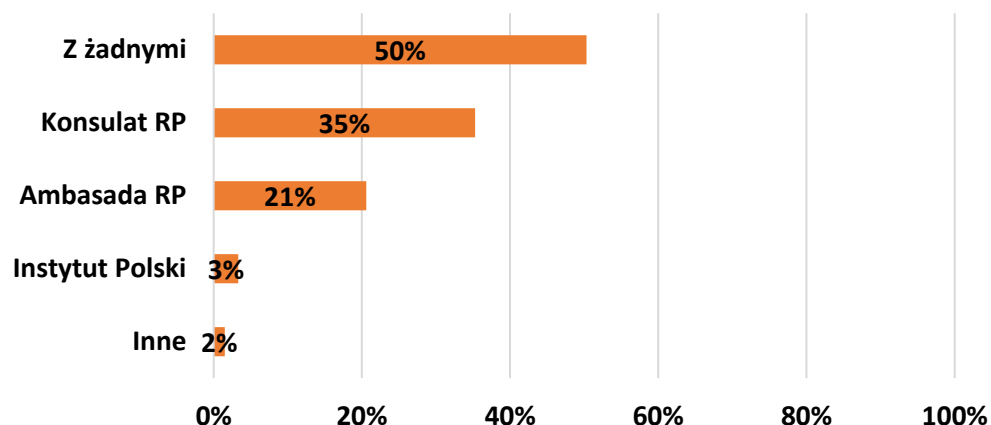

Wyraźnie wyższa częstość wskazań na zaangażowanie związane ze społecznością kraju pobytu wynika przede wszystkim ze wskazanej wcześniej skłonności respondentów do deklarowania zaangażowania na poziomie sąsiedzkim. Stanowi też konsekwencję tego, że w przeważającej większości przypadków – poza aktywnością internetową – działania związane ze społecznością polską wskazywane były rzadziej.

V.3. Relacje z polskimi instytucjami

Oprócz pytania o podejmowane formy aktywności sąsiedzkiej i obywatelskiej, respondentów pytano również o to, czy na przestrzeni ostatnich 5 lat mieli oni kontakt z wymienionymi instytucjami Państwa Polskiego w kraju pobytu.

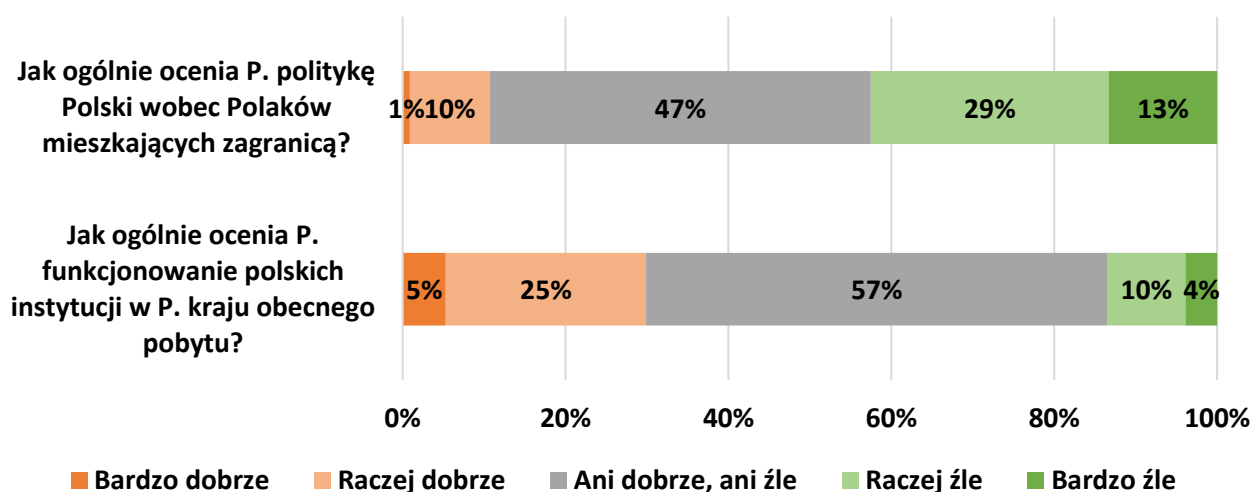
Wykres 31. Kontakt z polskimi instytucjami w kraju pobytu

Połowa badanych – największa z wyróżnionych podgrup – nie miała w ciągu 5 lat poprzedzających badanie żadnego kontaktu z wymienionymi instytucjami. Ponad 1/3 miała jakiś kontakt z konsulem RP, a mniej więcej co piąty badany kontaktował się z ambasadą RP. Instytut Polski wskazywany był natomiast jedynie w pojedynczych ankietach – uzyskał częstość wskazań zdecydowanie poniżej 5%.

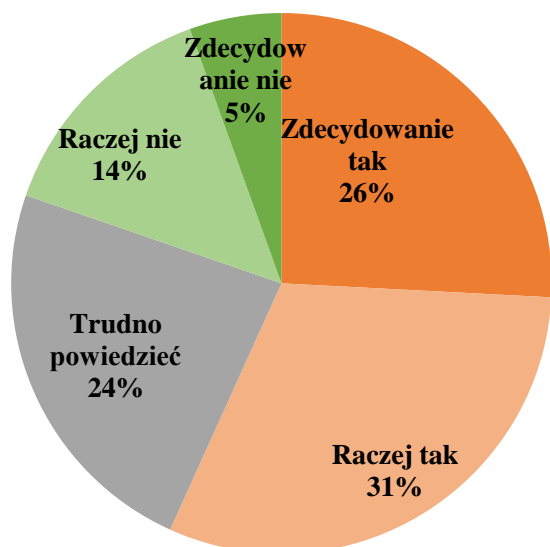
Respondentów poproszono również o ogólną ocenę polityki Polski wobec Polaków zagranicą oraz funkcjonowanie instytucji polskich w kraju pobytu. Odpowiednie dane zostały przedstawione na wykresie 33.

Wykres 32. Ocena sytuacji Polaków zagranicą oraz funkcjonowania instytucji polskich

W obu przypadkach najczęściej wskazywaną odpowiedzią było „ani dobrze, ani źle”, co stanowi wskaźnik braku wyrobionej opinii. Z drugiej strony zachodzi wyraźny kontrast pomiędzy przeważnie

Wykres 33. Poczucie bycia reprezentantem Polski w kraju pobytu

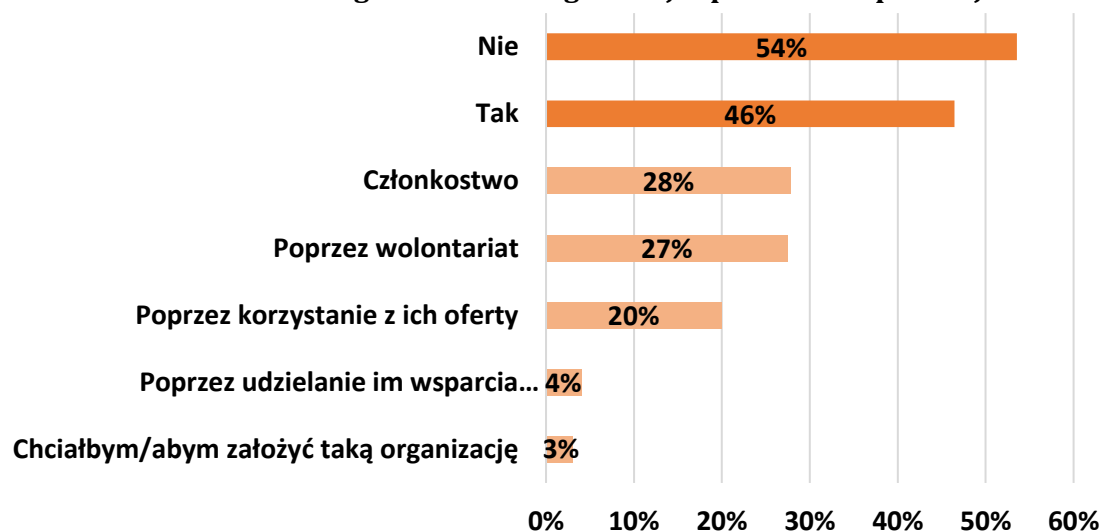
negatywną opinią o polityce Polski wobec Polaków mieszkających zagranicą – wśród osób taką opinię posiadających – a przeciwnie przeważnie pozytywną opinią o funkcjonowaniu polskich instytucji w kraju pobytu.

Pośrednim wskaźnikiem poczucia związku z krajem jest również stosunkowo wysoki odsetek respondentów, którzy czują się osobiście reprezentantami Polski w kraju pobytu. Rozkład odpowiedzi na pytanie ankietowe został zaprezentowany na wykresie 34.

V.4. Gotowość do zaangażowania w działalność polskich organizacji imigranckich

Rozwijając wątek zaangażowania w życie społeczności polskiej w kraju pobytu, respondentów zapytano o ich potencjalną skłonność do przyszłego zaangażowania w działalność organizacji społeczności polskiej. Rozkład odpowiedzi został zaprezentowany na wykresie 35.

Wykres 34. Gotowość do zaangażowania w organizacje społeczności polskiej

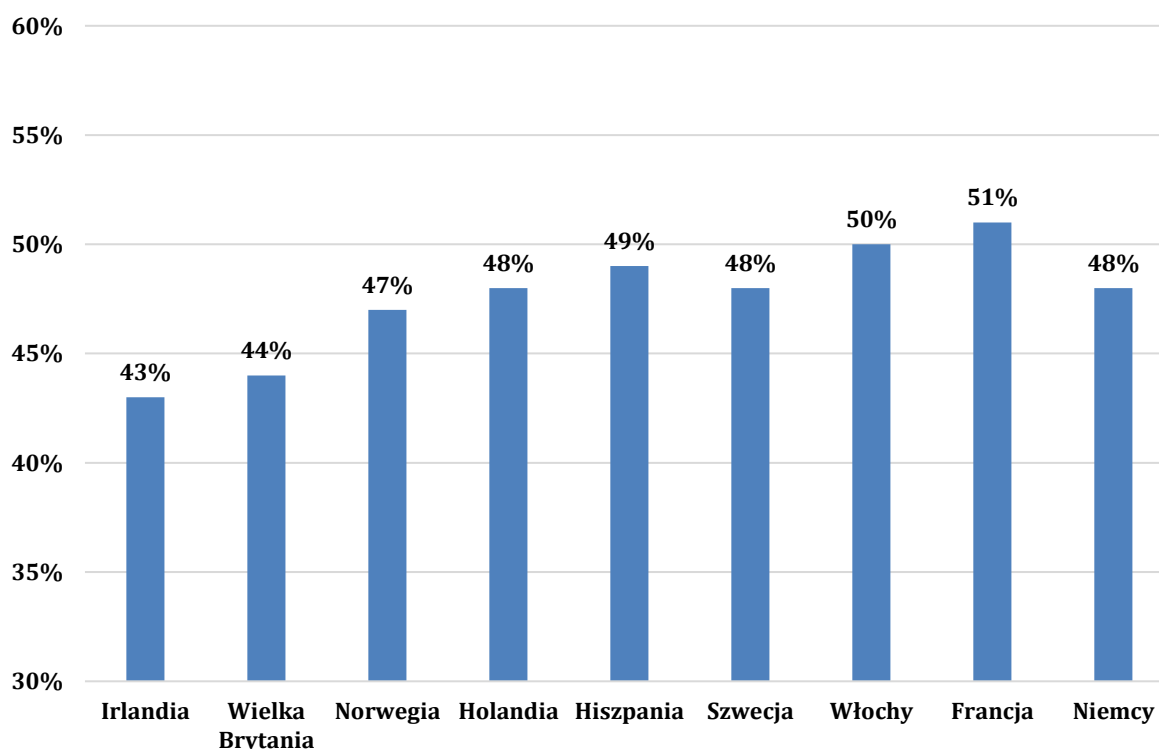

Więcej niż połowa badanych (54%) zadeklarowała jednoznacznie, iż nie jest zainteresowana zaangażowaniem w przyszłości. Spośród tych respondentów, którzy wykazali zainteresowanie taką możliwością, zdecydowanie najczęściej wskazywali oni na skłonność do zaangażowania poprzez członkostwo (28%) lub wolontariat (27%). Jeden na pięciu badanych wyrażał chęć skorzystania z oferty takich organizacji. Z drugiej strony jedynie nieliczne osoby wskazywały na chęć udzielania wsparcia finansowego lub zakładania takich organizacji.

Można przy tym zwrócić uwagę, że potencjalnie deklarowana gotowość do aktywności na polu samoorganizacji społecznej społeczności polskiej w krajach pobytu wydaje się być wyższa od diagnozowanego wcześniej poziomu rzeczywistej aktywności. Trudno jednak stwierdzić na ile ta luka stanowi potencjał rozwojowy integracji społecznej, a na ile jest wyrazem typowego rozdzwieńku między życzeniami a rzeczywistością życia codziennego.

Jak pokazują dane przedstawione na wykresie 36, gotowość do zaangażowania nie jest istotnie zróżnicowana pomiędzy poszczególnymi krajami.

Wykres 35. Gotowość do zaangażowania w przekroju międzykrajowym

Oprócz pytania o możliwe formy zaangażowania zapytano również respondentów o pożądane sfery takiej potencjalnej aktywności polskich organizacji imigranckich. Podstawą dla odsetków wskazań jest 46% badanych, którzy we wcześniejszym pytaniu wyrazili zainteresowanie.

Wykres 36. Preferowane sfery zaangażowania w działalność polskich organizacji imigranckich

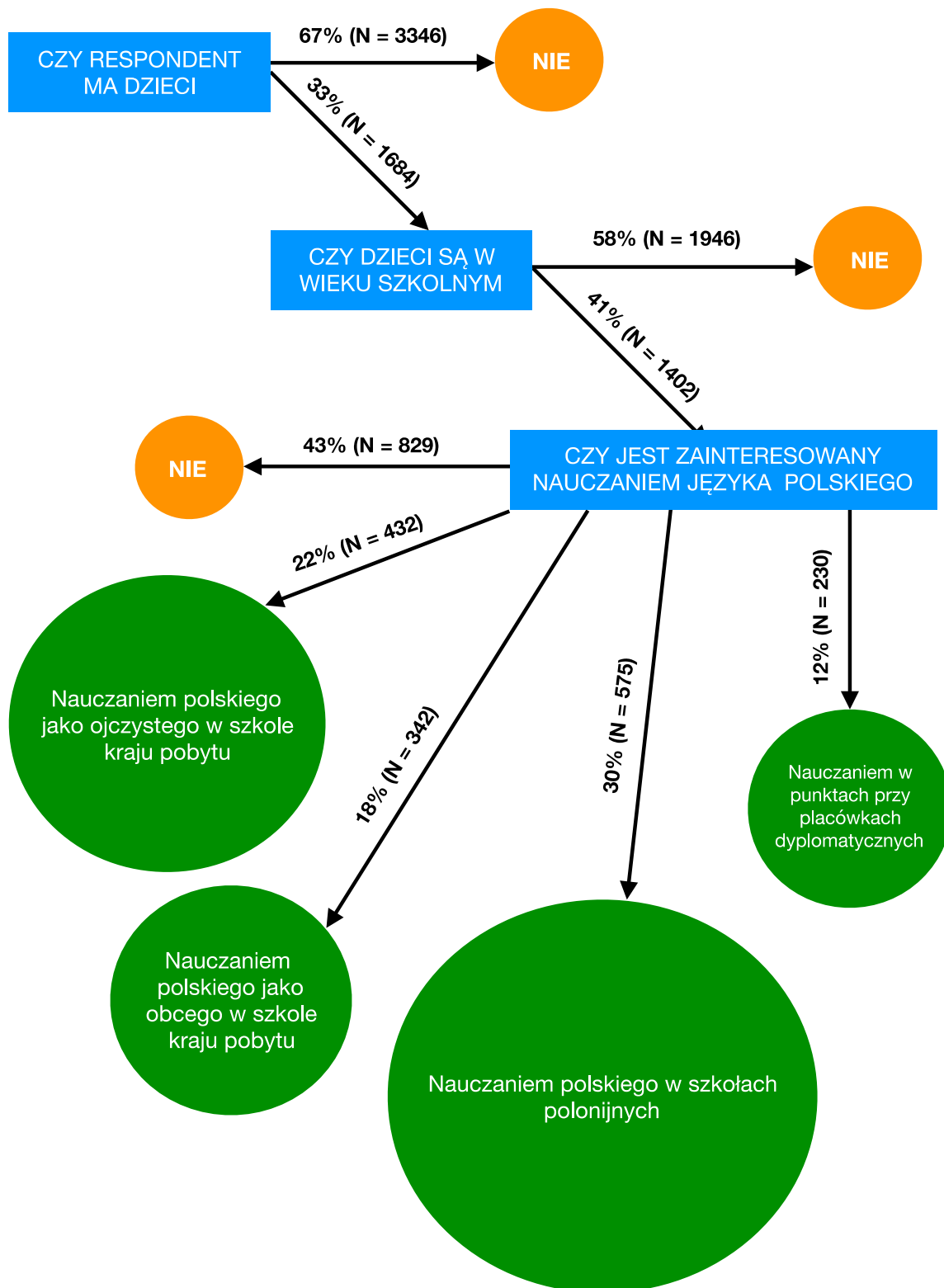

V.V. Zainteresowanie nauczaniem języka polskiego

W ramach metryczki ankieta zawierała również pytania o posiadanie dzieci w wieku szkolnym oraz ewentualne zainteresowanie różnymi formami instytucjonalnego wsparcia nauczania języka polskiego w kraju pobytu. Rozkład odpowiedzi na te pytania został zobrazowany na Wykresie 38.

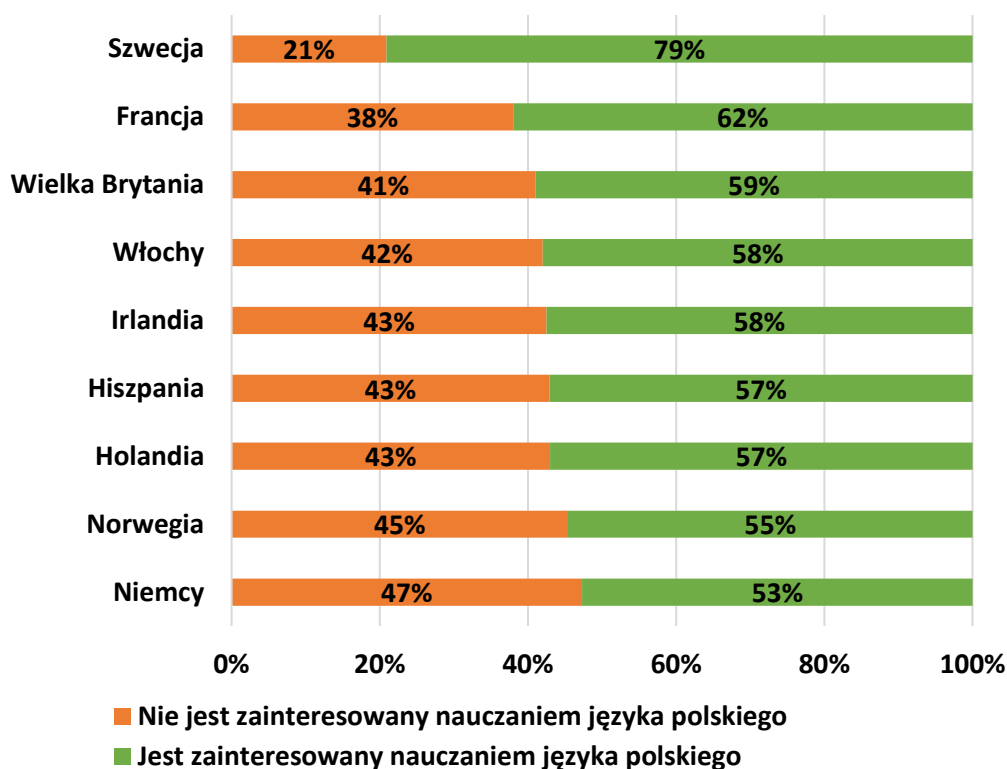
Wykres 37. Zainteresowanie nauczaniem dzieci języka polskiego

Spośród osób posiadających dzieci w wieku szkolnym mniej niż połowa (41%) wyrażała zainteresowanie dodatkowymi zajęciami w zakresie nauczania języka polskiego. W tej podgrupie respondentów zdecydowanie największą popularnością cieszyła się możliwość nauczania polskiego w szkołach prowadzonych przez polskie organizacje imigranckie, a na drugim miejscu znalazło się wprowadzenie języka polskiego jako języka ojczystego oferowanego Polakom w szkołach kraju pobytu.

Deklarowane zainteresowanie nauczaniem dzieci języka polskiego podlegało nieznacznemu zróżnicowaniu w perspektywie międzykrajowej: od przeciętnej wyraźnie odbiegała jedynie Szwecja, gdzie zainteresowanie wyraziło aż 79% badanych posiadających dzieci.

Wykres 38. Zainteresowanie nauczaniem dzieci języka polskiego (międzynarodowe)

VI. Typowe formy zaangażowania a uwarunkowania indywidualne

VI.1. Uwarunkowania skłonności do kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi w kraju pobytu

Przeprowadzono analizę przy użyciu procedury regresji logistycznej, której celem było określenie czynników wpływających na prawdopodobieństwo kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi w kraju pobytu. Zmienną zależną (P25.6) kodowana była

w następujący sposób: 1 – Wskazanie braku kontaktu z polską organizacją imigrancką w kraju pobytu, 2 – Brak takiego wskazania (tożsamy z określoną formą kontaktu wybraną w kafeterii pytania, 99 – Brak danych (wynikający z odpowiedzi negatywnej na wcześniejsze pytanie P24, które dotyczyło tego, czy respondent zna jakieś polskie organizacje imigranckie w kraju pobytu i stanowiło pytanie filtrujące względem całego pytania 25). Dla celów analizy – wymogiem regresji logistycznej jest zmienna zależna o binarnym zbiorze wartości – wykonano następujące rekodowanie zmiennej P25.6: wartościom 1 lub 99 przypisano wartość 0, a wartości 2 przypisano wartość 1. Efekt przekształcenia zaprezentowany jest w poniższej tabeli krzyżowej.

Tabela 11. Schemat rekodowania zmiennej zależnej

		P25.6_rek	
		Nie miał kontaktu	Miał kontakt
P25.6	Wybrał	1242	0
	Nie wybrał	0	861
	99.00	2927	0

Do analizy włączono 2 grupy zmiennych wyjaśniających. Po pierwsze były to zmienne substancywne, opisujące potencjalnie powiązane charakterystyki aktywności. W drugiej kolejności, w charakterze zmiennych kontrolnych włączono do analizy blok zmiennych charakteryzujących społeczno-demograficzne cechy respondentów. Schemat rekodowania zmiennych przedstawiał się następująco:

- Zmienne P20 i P21 dotyczące członkostwa w związkach zawodowych w Polsce i kraju pobytu: 1 (Tak) -> 1; 2(Nie) -> 0.
- Zmienne P22.6 oraz P23.6 dotyczące kontaktu z NGO w Polsce i w kraju pobytu: 2 -> 1; Pozostałe -> 0.
- Gotowość do zaangażowania się dla polskich organizacji imigranckich w kraju pobytu:
1 – Tak -> 1; Pozostałe -> 0.
- Płeć (M1) nie była rekodowana (1-Kobieta kategorią referencyjną)
- Rok urodzenia (P1) do scentrowanego wieku: (P1_i – 2018) – Średnia (P1 – 2018)
- Charakter pobytu (P4) rekodowano: 1-Stały -> 1; Pozostałe -> 0

Procedurę przeprowadzono w standardowy sposób, wykorzystując metodę ENTER przy podziale na dwa wyżej scharakteryzowane bloki predyktorów. Składnia komendy w środowisku SPSS miała następującą postać:

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES P25.6_rek
/METHOD=ENTER P20_rek P21_rek P22.6_rek P23.6_rek P35_rek
/METHOD=ENTER M1 P4_rek age_2
/CONTRAST (P20_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (P21_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (P22.6_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (P23.6_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (M1)=Indicator(1)
```

/CONTRAST (P4_rek)=Indicator
/CONTRAST (P35_rek)=Indicator(1)
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).

Poniższa tabela zawiera oszacowanie parametrów dla tak zbudowanego modelu regresji logistycznej. R^2 (Nagelkerke) wyniosło 0.15.

Tabela 12. Uwarunkowania kontaktów z polskimi organizacjami imigranckimi

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
P20_rek(1)	-.248	.146	2.915	1	.088	.780
P21_rek(1)	.241	.106	5.115	1	.024	1.272
P22.6_rek(1)	.390	.102	14.575	1	.000	1.477
P23.6_rek(1)	1.167	.097	145.670	1	.000	3.212
P35_rek(1)	1.045	.083	159.665	1	.000	2.845
Płeć(1)						
Płeć(1)	-.022	.080	.076	1	.782	.978
P4_rek(1)	.221	.094	5.464	1	.019	1.247
age_2	.016	.004	14.909	1	.000	1.017
Constant	-2.679	.108	616.575	1	.000	.069

Wśród zmiennych substancywnych należy zwrócić uwagę, iż przynależność do związków zawodowych w Polsce (P20) pozostaje bez związku z prawdopodobieństwem kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi w kraju pobytu. Wśród zmiennych kontrolnych bez związku ze zmienną zależną jest Płeć. Natomiast, z drugiej strony, nieznacznie, lecz istotnie, prawdopodobieństwo kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi zależy od wieku, tj. dla każdego kolejnego roku życia prawdopodobieństwo wzrasta o około 2%. Potwierdza to przekonanie o ponadprzeciętnej aktywności starszych kategorii wiekowych wśród polskiej imigracji. Osoby deklarujące pobyt stały mają przy tym prawie 25% większe prawdopodobieństwo kontaktu z polską organizacją imigrancką. Najsilniejszym predyktorem takiego kontaktu pozostaje natomiast fakt kontaktu z organizacjami pozarządowymi kraju pobytu (P23.6), fakt takiego kontaktu zwiększa ponad 3-krotnie prawdopodobieństwo kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi.

VI.2. Gotowość do zaangażowania w działalność polskich organizacji

Kolejny model regresji logistycznej utworzono dla zmiennej zależnej P35 (gotowość do zaangażowania w działalność polskich organizacji imigranckich w kraju pobytu). Zmienną rekodowano do binarnej postaci: 0 – brak gotowości, 1 – deklaracja gotowości. Do modelu włączono 5 niezależnych zmiennych substancywnych oraz 2 społeczno-demograficzne zmienne kontrolne (płeć oraz wiek). Kodowanie włączonych do modelu zmiennych niezależnych przyjęło następującą postać:

- IND_P30_1 oraz IND_P30_2 to dwa niezależne sumaryczne indeksy aktywności obliczone w oparciu o pytania kwestionariuszowe P30.1.1:10 (aktywność poza

instytucjonalna w ramach społeczności polskiej) oraz P30.2.1:10 (aktywność poza instytucjonalna w ramach społeczności kraju pobytu)

- P31.5 deklaracje kontaktu z instytucjami polskimi (brak kontaktu -> 0; kontakt -> 1)
- P4 charakter pobytu (pobyt stały -> 1, pozostałe -> 0)
- P25.6 kontakt z polskimi organizacjami w kraju pobytu (kontakt -> 1; brak kontaktu -> 0)

Procedurę przeprowadzono w standardowy sposób, wykorzystując metodę ENTER przy podziale na dwa wyżej scharakteryzowane bloki predyktorów. Składnia komendy w środowisku SPSS miała następującą postać:

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES P35_rek
/METHOD=ENTER IND_P30_1 IND_P30_2 P31.5 P4_rek P25.6_rek
/METHOD=ENTER M1 age_2 P4_rek
/CONTRAST (P25.6_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (P31.5)=Indicator(1)
/CONTRAST (P4_rek)=Indicator(1)
/CONTRAST (M1)=Indicator(1)
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

Powyższa tabela zawiera oszacowanie parametrów dla tak zbudowanego modelu regresji logistycznej. R^2 (Nagelkerke) wyniosło 0.11.

Tabela 13. Uwarunkowania gotowości do aktywności w ramach polskich organizacji

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
IND_P30_1	.282	.022	172.377	1	.000	1.326
IND_P30_2	.013	.016	.610	1	.435	1.013
P31.5 (1)	.040	.061	.423	1	.515	1.040
P4_rek(1)	.307	.068	20.084	1	.000	1.359
P25.6_rek(1)	.918	.084	120.246	1	.000	2.503
Płeć(1)						
Płeć(1)	.009	.060	.021	1	.886	1.009
age_2	-.002	.003	.638	1	.424	.998

Bez związku z gotowością do aktywności w ramach organizacji polskich pozostaje aktywność poza instytucjonalna w ramach społeczności kraju pobytu, natomiast osoby deklarujące taką aktywność w ramach społeczności polskiej (IND_P30_1) mają zdecydowanie wyższe prawdopodobieństwo zgłaszania gotowości do aktywności organizacyjnej (prawie 33% wyższe dla każdego kolejnego punktu na skali indeksu). Bez wpływu na zmienną zależną pozostaje to, czy respondent deklaruje kontakty z instytucjami polskimi, podobnie brak istotnego związku występuje w przypadku kontrolnych zmiennych społeczno-demograficznych.

VI.3. Charakterystyki osób o wyższej skłonności do podejmowania aktywności

Wykorzystując procedury analizy skupień przeprowadzono klasyfikację respondentów ze względu na deklarowaną skłonność do podejmowania określonych instytucjonalnych i poza instytucjonalnych form aktywności. Klasyfikację przeprowadzono w oparciu o następujące zmienne:

- Zmienne P23.6 oraz P25.6 dotyczące kontaktu z NGO w kraju pobytu oraz kontaktu z polskimi organizacjami imigranckimi : 2 -> 1; Pozostałe -> 0
- IND_P30_1 oraz IND_P30_2 to dwa niezależne sumaryczne indeksy aktywności obliczone w oparciu o pytania kwestionariuszowe P30.1.1:10 (aktywność poza instytucjonalna w ramach społeczności polskiej) oraz P30.2.1:10 (aktywność poza instytucjonalna w ramach społeczności kraju pobytu)

Składnia komendy w środowisku SPSS miała następującą postać:

```
TWOSTEP CLUSTER
/CATEGORICAL VARIABLES=P23.6_rek P25.6_rek
/CONTINUOUS VARIABLES=IND_P30_1 IND_P30_2
/DISTANCE LIKELIHOOD
/NUMCLUSTERS AUTO 2 BIC
/HANDLENOISE 5
/MEMALLOCATE 640
/CRITERIA INITHRESHOLD(0) MXBRANCH(8) MXLEVEL(3)
/VIEWMODEL DISPLAY=YES
/PRINT IC COUNT SUMMARY
/SAVE VARIABLE=TSC_5363.
```

Tabela 14. Opisowe charakterystyki skupień

		IND_P30_1				IND_P30_2			
		Mean		Std. Deviation		Mean		Std. Deviation	
Skupienie	1	1,63		1,42		1,48		1,54	
	2	1,22		1,28		1,62		1,64	
	Outlier	2,25		2,21		3,72		2,45	
		P23.6_rek				P25.6_rek			
		Nie miał		Miał kontakt		Nie miał		Miał kontakt	
		Częstość	%	Częstość	%	Częstość	%	Częstość	%
Skupienie	1	588	14%	0	0%	0	0%	588	62%
	2	3552	85%	0	0%	3552	88%	0	0%
	Outlier	58	1%	802	100%	501	12%	359	38%

Skupienie (1) obejmuje osoby o wysokim deklarowanym poziomie aktywności, w kontraście do skupienia (2) obejmującego osoby nieaktywne. W ramach analizy dopuszczono wyłączenie nie więcej niż 5% obserwacji odstających ze względu na niespójne charakterystyki odpowiedzi. Poniższa analiza regresji logistycznej

pokazuje zróżnicowanie prawdopodobieństwa kwalifikacji do kategorii aktywnej ze względu na szereg charakterystyk społeczno-demograficznych.

Tabela 15. Analiza regresji logistycznej: uwarunkowania aktywności

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Uczestnictwo w praktykach religijnych (ref = 0)	.542	.132	16.885	1	.000	1.720
Pobyt stały (ref = 0)	.098	.122	.655	1	.418	1.103
Płeć (ref = M)	.003	.098	.001	1	.976	1.003
Rok urodzenia (ref = 1987+)			8.705	2	.013	
Rok urodzenia (1976-1986)	.115	.140	.677	1	.410	1.122
Rok urodzenia (<1976)	.346	.126	7.494	1	.006	1.413
Rok wyjazdu do kraju obecnego pobytu (2012+)			16.008	2	.000	
Rok wyjazdu do kraju obecnego pobytu (2004-2011)	.385	.163	5.564	1	.018	1.470
Rok wyjazdu do kraju obecnego pobytu (<2004)	.443	.112	15.628	1	.000	1.557
Constant	-2.472	.142	303.312	1	.000	.084

Przeprowadzona analiza demonstruje istotnie wyższe prawdopodobieństwo klasyfikacji do kategorii „aktywnych” w przypadku osób deklarujących systematyczne uczestnictwo w praktykach religijnych. Natomiast biorąc pod uwagę charakterystyki społeczno-demograficzne respondentów okazuje się, że bez związku z klasyfikacją pozostają płeć oraz status pobytu (stały wobec pozostałych). Istotnie wyższe prawdopodobieństwo wykazywania aktywności posiadają natomiast osoby z najstarszej kategorii wiekowej, tj. urodzone przez 1976 r., oraz osoby przebywające w kraju pobytu od dłuższego czasu.

Literatura

Rodriguez-Fraticelli, C., Sanabria, C., Tirado, A. (1991), *'Puerto Rican non-profit organisations in New York City'*, w H.E. Gallegos, M. O'Neill (red), *Hispanics in the Non-Profit Sector*, New York: The Foundation Center.

Spis Tabel

Tabela 1. Charakterystyka próby badawczej w przekroju międzykrajowym	9
Tabela 2. Rozkład płci w próbach krajowych.....	12
Tabela 3. Rozkład wykształcenia w próbach krajowych	12
Tabela 4. Rozkład wieku w próbach krajowych.....	13
Tabela 5. Rodzaj miejscowości zamieszkania w Polsce i kraju pobytu (% ogółem)	14
Tabela 6. Planowanie powrotu a wiek i długość pobytu.....	18
Tabela 7. Poczucie związku z krajem pobytu a planowanie powrotu do Polski.....	20
Tabela 8. Ocena sytuacji Polaków w kraju pobytu	21
Tabela 9. Utrzymywanie kontaktów z bliskimi, znajomymi i współpracownikami.....	28
Tabela 10 Korelacja pomiędzy formami kontaktu z organizacjami pozarządowymi.....	30
Tabela 11. Schemat rekodowania zmiennej zależnej.....	45
Tabela 12. Uwarunkowania kontaktów z polskimi organizacjami imigranckimi.....	46
Tabela 13. Uwarunkowania gotowości do aktywności w ramach polskich organizacji.....	47
Tabela 14. Opisowe charakterystyki skupień	48
Tabela 15. Analiza regresji logistycznej: uwarunkowania aktywności.....	49

Spis wykresów

Wykres 1. Zakres przestrzenny badania	6
Wykres 2. Charakter pobytu w kraju docelowym	10
Wykres 3. Rok wyjazdu na pobyt stały	11
Wykres 4. Odbywanie wyjazdów czasowych	11
Wykres 5. Rozkład płci a wiek w próbach krajowych.....	13
Wykres 6. Posiadanie obywatelstwa polskiego oraz kraju pobytu.....	15
Wykres 7. Narodowość partnera w związku	15

Wykres 8. Aktywność zawodowa respondentów	16
Wykres 9. Uczestnictwo w praktykach religijnych a wiek respondenta	17
Wykres 10. Planowanie powrotu do Polski	18
Wykres 11. Gdzie czuje się "u siebie"	19
Wykres 12. Planowanie powrotu do kraju a poczucie swojskości.....	19
Wykres 13. Poczucie związku z Polską i krajem pobytu.....	20
Wykres 14. Indeks sytuacji Polaków w kraju pobytu	22
Wykres 15. Spotykание się z przejawami dyskryminacji.....	23
Wykres 16. Indeks sytuacji Polaków a doświadczanie dyskryminacji (przebywający na stałe).....	23
Wykres 17. Częstotliwość aktywności kulturalnej przed i po wyjeździe	24
Wykres 18. Uczestnictwo w wyborach przed i po wyjeździe	25
Wykres 19. Preferencje partyjne badanych	26
Wykres 20. Uważający, iż mogą liczyć tylko na siebie i swoich najbliższych	27
Wykres 21. Uważający, iż ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać	27
Wykres 22. Uważający, iż zwykli ludzie mogą wspólnie rozwiązać problemy otoczenia.....	27
Wykres 23. Zróżnicowanie międzykrajowe wzorów towarzyskości.....	29
Wykres 24. Kontakt z organizacjami pozarządowymi w Polsce i kraju pobytu	31
Wykres 25. Opinia o funkcjonowaniu polskich organizacji w kraju pobytu	31
Wykres 26. Charakter polskich organizacji, z którymi miał kontakt respondent.....	33
Wykres 27. Deklarowane motywacje uczestnictwa	34
Wykres 28. Powody braku kontaktu z działalnością organizacji pozarządowych	35
Wykres 29. Zaangażowanie w różne formy aktywności w kraju pobytu	36
Wykres 30. Formy zaangażowania a rodzaj społeczności	37
Wykres 31. Odsetek respondentów wskazujących na daną liczbę możliwych form aktywności	38
Wykres 32. Kontakt z polskimi instytucjami w kraju pobytu	39
Wykres 33. Ocena sytuacji Polaków zagranicą oraz funkcjonowania instytucji polskich	39
Wykres 34. Poczucie bycia reprezentantem Polski w kraju pobytu	40

Wykres 35. Gotowość do zaangażowania w organizacje społeczności polskiej	40
Wykres 36. Gotowość do zaangażowania w przekroju międzykrajowym	41
Wykres 37. Preferowane sfery zaangażowania w działalność polskich organizacji imigranckich	42
Wykres 38. Zainteresowanie nauczaniem dzieci języka polskiego	43
Wykres 39. Zainteresowanie nauczaniem dzieci języka polskiego (międzykrajowe)	44